

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Kateřina Klimešová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Manželky Zikmunda Lucemburského

Marie Uherská a Barbora Celjská

Maria of Anjou and Barbara of Cilli – wives of

Sigismund of Luxembourg

Kateřina Klimeřov

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Sldkov
Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)
Studijní obor: B J-D (7507R037, 7507R038) esk jazyk se zaměřenm na
vzdělávání – Dějepis se zaměřenm na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Manželky Zikmunda Lucemburského – Marie Uherská a Barbora Celjská potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 12. 4. 2024

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Mgr. Kateřině Sládkové za odborné vedení práce, cenné připomínky a rady, aktivní spolupráci a čas, který mi věnovala. Velké díky patří také mým blízkým, kteří stáli za korekturou a formálními úpravami práce.

Kateřina Klimešová

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje manželkám Zikmunda Lucemburského, Marii z Anjou a Barboře z Celje. Prostřednictvím studia pramenů, zejména kronik a sekundární literatury, domácí a zahraniční, blíže přibližuje jejich životní osudy.

Práce je rozdělena do dvou stěžejních částí, kdy se každá zabývá právě jednou z žen. Na začátku každého úseku dochází k popisu a bližšímu přiblížení rodu Anjouovců a hrabat z Celje, tedy významných rodin, ze kterých obě ženy pocházejí. V kapitolách samotných se práce zaobírá manželkami od dětství až po působení po boku vládce. V případě Barbory z Celje je zmiňován i její život po Zikmundově smrti a takzvaný druhý život s přesahem do současnosti. Je vysvětleno, jak se na ní dívá dnešní společnost a z jakého důvodu tomu tak je. V neposlední řadě je zkoumáno postavení ženy v tehdejší pozdně středověké společnosti.

KLÍČOVÁ SLOVA

Zikmund Lucemburský, Marie Uherská, Barbora Celjská, 14. století, 15. století, České země, Uhry, manželky

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the wives of Sigismund of Luxembourg, Maria of Anjou and Barbara of Cilli. Through the study of sources, especially chronicles and secondary literature, domestic and foreign, it provides a closer look at her life destinies.

The thesis is divided into two stages, each is about one of the wives. At the beginning of each section, there is a description and a closer look to the family of Anjou and family of Cilli, i.e., two important families which both women come from. In the chapters themselves, the work deals with the wives from their childhood to being at the ruler's side, or even their existence after Sigismund's death. In the case of the second wife, Barbara of Cilli, her second life is also mentioned here with an overlap into the present. It is explained how today's society looks at her and for what reason it is so. Their female position in the late medieval society is also mentioned.

KEY WORDS

Sigismund of Luxembourg, Mary of Anjou, Barbara of Cilli, 14th century, 15th century, Bohemia, Hungary, wives

Obsah

1	Úvod.....	3
1.1	Zhodnocení pramenů a použité literatury.....	4
2	Marie Uherská.....	7
2.1	Původ a rodina.....	7
2.2	Sňatková politika Ludvíka I. Velikého	9
2.3	Královna matka a její dcera v bojích o uherský trůn.....	11
2.4	Manželství a předčasné úmrtí.....	13
3	Barbora Celjská.....	17
3.1	Původ a rodina.....	18
3.1.1	Stručná historie hrabat z Celje	18
3.1.2	Rodina Barbory z Celje	20
3.2	Sňatek Barbory Celjské a Zikmunda Lucemburského	22
3.3	Barbora z Celje uherskou královnou	23
3.4	Barbora z Celje římsko-německou královnou.....	28
3.5	Barbořin pobyt v Kostnici	31
3.6	Barbora a České země	33
3.6.1	Barbora z Celje českou královnou.....	39
3.7	Barbora v exilu	42
3.8	Královnin dvůr	49
3.9	Druhý život Barbory Celjské.....	53
4	Závěr	57
5	Použitá literatura	60
5.1	Prameny.....	60
5.2	Sekundární literatura	62
6	Seznam příloh	66
7	Přílohy.....	68

1 Úvod

Téma bakalářské práce jsem si zvolila na základě propojení svého zájmu o pozdní středověk s problematikou ženské otázky v průběhu dějin. Z mnoha pozdně středověkých žen mě nejvíce zaujaly dvě manželky Zikmunda Lucemburského. Bakalářskou práci jsem tedy blíže specifikovala na téma Zikmundových manželek, jmenovitě se jedná o Marii Uherskou a Barborou z Celje. O ženách žijících ve středověku nám ale bohužel prameny nezanechaly tolik zpráv jako o mužích.

První ženou, kterou Zikmund pojal za svoji manželku, byla Marie Uherská. Marie byla uherská a chorvatská královna žijící v druhé polovině čtrnáctého století. Zikmund díky svatbě s ní získal uherskou korunu. Mariin život byl bohužel v mladém věku ukončen tragickým pádem z koně. V době smrti měla údajně čekat Zikmundovo první dítě, které však zemřelo spolu s ní. Marie Uherská byla poslední z dynastie Anjou na uherském trůně.

V pořadí druhou manželkou se stala Barbora Celjská, která žila na přelomu čtrnáctého a patnáctého století. Barbora se za svůj život stala například královnou uherskou, římskou či českou. Pyšnila se dokonce titulem římské císařovny. Manželství Barbory se Zikmundem přineslo jediné dítě – dceru Alžbetu Lucemburskou. Barbora je často vnímána jako kontroverzní postava, která již během svého života získala nelichotivý přídomek černá královna. Tento její negativní obraz má počátek v manželské krizi z roku 1419. Po smrti Zikmunda Lucemburského byla Barbora nucena se stáhnout do ústraní, jelikož si část české a zejména uherské společnosti znelíbila díky podpoře utrakvistické strany. Sama však byla do konce života katoličkou. Zemřela na Mělníce během morové epidemie. Bylo jí tehdy okolo šedesáti let.

Práce je zasazena do kontextu pozdního středověku, kdy postavení žen vždy vymezovaly vztahy, které zaujímaly k mužům. O nerovném středověkém postavení mezi ženou a mužem opravdu není pochyb. Na tomto místě je ale také potřeba podotknout, že nerovnosti pochopitelně panovaly i mezi ženami navzájem. Ženy z vyšších společenských vrstev se těšily lepšímu hmotnému zabezpečení. Někdy dokonce vlastnily určité statky. Bylo by chybné si ale myslet, že vyšší postavení muselo nutně znamenat větší svobodu a zaručovalo kvalitnější a lepší život. Potvrzuje nám to i myšlenka pocházející z pera historičky Boženy Kopiczkové, která k tomuto uvádí následující: „*Zatímco ženy z nižších vrstev nesly větší váhu fyzického zatížení,*

byly urozené paní vystaveny většímu tlaku psychickému. “¹ Právě velký tlak na psychické zdraví poodhalí i následující řádky této práce, protože ani jedna ze Zikmundových žen to neměla v životě jednoduché. Opět se setkáváme s tvrzením, že urozený původ v žádném případě nezaručoval pohodlný život.²

Bakalářská práce si klade za cíl blíže přiblížit život Zikmundových manželek, a to především za využití pramenů a odborné literatury – domácí i zahraniční. Je sledována sňatková politika a zodpovězeny otázky, za jaké životní a politické situace k uzavření obou manželství došlo. Dalším sledovaným aspektem je problematika vlivu manželek na Zikmunda, tedy zdali byl panovník svými ženami nějak ovlivňován, případně zdali měly manželky nějaký podíl na politických či soukromých rozhodnutích svého muže. Posledním hlediskem, které práce řeší, je druhý život Barbory z Celje. V rámci Barbořina druhého života je zmíněna příčina a původ jejího negativního obrazu v historii.

Celá práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol, kdy se každá zabývá právě jednou z manželek. První kapitola je věnována Marii Uherské, druhá pak bezprostředně chronologicky navazuje na kapitolu první a je v ní představena Babora z Celje. V obou oddílech je pak, mimo jiné, řešen původ a rodinné zázemí královen, dále pak sňatková politika a následné manželství se Zikmundem Lucemburským a v neposlední řadě role Marie a Barbory jakožto manželek – královen.

1.1 Zhodnocení pramenů a použité literatury

Práce vychází ze studia primárních pramenů a sekundární domácí i zahraniční literatury. Složitější situace ohledně pramenné základny i literatury nastává u Marie z Anjou, která na rozdíl od Barbory z Celje nikdy nepobývala na území českého státu, a v češtině o ní tak neexistují skoro žádné záznamy. Je nutné se proto opírat o knihy věnované postavě Zikmunda Lucemburského.³ I zde je však zmiňována pouze okrajově a velmi nedostatečně pro vytvoření představy o jejím životě a případném vlivu na manžela. V jejím případě jsem tedy čerpala

¹ KOPIČKOVÁ, Božena. *Žena evropského středověku v zajetí své doby*. In: Lenderová, Milena a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha, 2002, s. 30.

² ENNENOVÁ, Edith. *Ženy ve středověku*. Praha, 2001, s. 86.

³ BOBKOVÁ, Lenka – ŠMAHEL, František. *Lucemburkové: česká koruna uprostřed Evropy*. Praha, 2012; BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Praha, 1993; KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. Praha, 1998.

především ze zahraniční odborné literatury a edic pramenů, které lze nalézt v digitálních archivech tehdejšího Uherského království. Novodobější reflexe a studie jsem čerpala z článků v anglickém jazyce.⁴

Zdrojů k dlouhému životu Barbory Celjské je podstatně více než u její předchůdkyně. Vzhledem k jejím pobytům v Čechách je Barboře věnována pozornost i v české historiografii. Ani v tomto případě však nebudou opomíjeny prameny⁵ a literatura⁶ zahraniční, které jsou klíčové.

Vzhledem k povaze práce jsou nejdůležitějšími písemnými prameny díla kronikářů. Patří mezi ně Uherská kronika Jána z Turca,⁷ Kronika Eberharda Windeckeho,⁸ Dlugoszova Kronika Polského království⁹ či Kronika kostnického koncilu.¹⁰ Každá z nich má v rámci vybraného tématu svoje odlišné místo a popisují odlišné věci a historická období z různých úhlů. K práci

⁴ FERENCZI, Ilona. *Poetry of power: Queen Mary of Hungary (1382-1395) in a venetian mirror*. Budapest, 2008; TÓTH, Norbert C. *From ruling queen to royal consort: the relationship between Mary of Anjou and Sigismund of Luxembourg in the written sources*. Acta Universitatis Szegediensis Acta Historica CXXXII, Szeged, 2011; MIELKE, Christopher. *Every hyacinth the garden wears: the material culture of medieval queens of Hungary (1000-1395)*. Doctoral Dissertation. Budapest, 2017.

⁵ DLUGOSSI, Ioannis. *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 10*. Varsoviae, 1985; PICCOLOMINEUS, Aeneas Sylvius. *De viris illustribus*. Stuttgartae 1842; PICCOLOMINI, Aeneae Silvii *Historica Bohemica*. Ediderunt et in linguam Bohemicam verterunt MARTÍNKOVÁ, Dana – HADRAVOVÁ, Alena – MATL, Jiří. Praefatus est ŠMAHEL, František. Praha 1998.

⁶ KRZENCK, Thomas. *Barbara von Cilli- eine „deutsche Messalina“?* In: Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde. Bd. 131. Salzburg 1991; GOLOB, Nataša. *Barbara of Celje (Cilli): In search of Her Image*. In: Art and architecture around 1400. Global and regional perspectives. Maribor, 2012; DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Komunikácia medzi dvorom kráľa a kráľovnej: (dvor Barbory Celjskej - pobočka dvora Žigmunda Luxemburského alebo konkurenčná dvorská klika?)*. Bratislava, 2013.

⁷ THURÓCZ, Johannes. *Johannes de Thurocz Chronika Hungarorum: Kronika Jána z Turca*. Přeložil SOPKO - Július. Bratislava, 2014.

⁸ WINDECKE, Eberhard. *Das Leben König Sigmunds* by Theodor von Hagen and Oswald Holder-Egger. Leipzig, 1899.

⁹ DLUGOSSI, Ioannis. *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 9*. Varsoviae, 1978.

¹⁰ PAPONOVÁ, Mária a kolektiv autorů. *Ulrich Richental: Kostnická kronika: historické rozprávanie o meste, ktoré sa stalo stredom Európy, a čo to znamenalo pre Slovákov a Čechov*. Budmerice, 2009.

jsem využívala také listiny, a to především z edic *Codex diplomaticus domus senioris comitum*¹¹ či *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*.¹²

Z odborné literatury je v první řadě nutno zmínit dílo s názvem *Čierna královna*¹³ od slovenské historičky Daniely Dvořákové. Jedná se o monografii, která popisuje životní příběh Barbory z Celje od roku 1392 až po její smrt v roce 1451. V knize není opomenut ani oddíl, který blíže přibližuje problematiku Barbořina druhého života. Čierna královna je první monografií, která se zabývá Barborou z Celje. Dalším důležitým dílem je *Vznešená žena středověku: princezné v dynastickej politike Anjouovcov*¹⁴ od Jaroslava Perniše. Perniš ve své publikaci přibližuje osudy žen z rodu Anjou. Každé z nich je věnována právě jedna samostatná kapitola. Z tohoto díla tak máme možnost dozvědět se více nejen o Marii Uherské, ale také o jejich příbuzných z rodu Anjou. Právě tato dvě výše zmíněná díla se stala stěžejními pro vypracování této bakalářské práce. Dále mohu jmenovat maďarskou publikaci *Az Anjouk kora az Anjou ház és örökösei (1301-1439)*,¹⁵ která nás detailněji seznamuje s důležitými postavami z dynastie Anjou. Itinerář Zikmunda a jeho manželky je k nalezení například v *Itineraria regum et reginarum(1382-1438)*¹⁶ od dvojice Engel a Tóth. Vycházela jsem taktéž z odborných článků, kupříkladu *Pregled povijesti grofova Celjskih*¹⁷ od Roberta Kureliča anebo z článku o násilné smrti Alžběty Kotromaničové¹⁸ - matky Marie Uherské.

¹¹ *Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásenkeő. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-csalad idősb-ágának okmánytára. V. svazek, Budapest, 1888.*

¹² FEJÉR, Georgius. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I-XI.* Budapest, 1829-1844.

¹³ DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Barbora Celjská: Čierna královna, Životný príbeh uhorskej, rímsko-nemeckej a českej kráľovnej (1392-1451).* Budmerice, 2017.

¹⁴ PERNIŠ, Jaroslav. *Vznešená žena středověku: Princezné v dynastickej politike Anjouovcov.* Budmerice, 2003.

¹⁵ PÓR, Antal - SCHÖNHERR GYULA. *Az Anjouk kora az Anjou ház és örökösei (1301-1439).* Budapest, 1895.

¹⁶ ENGEL, Pál – TÓTH, Norbert C. *Itineraria regum et reginarum(1382-1438).* Budapest, 2005.

¹⁷ KURELIČ, Robert. *Pregled povijesti grofova Celjskih.* Zagreb, 2006.

¹⁸ PETROVIĆ, Lucija – BORIĆ, Lucian. Ivan *Paližna i teza o nasilnoj smrti kraljice Elizabete Kotromanić (1387).* Osijek, 2021.

2 Marie Uherská

Marie Uherská, či Marie z Anjou, pocházela z urozené větve rodu Anjou. Kořeny tohoto rodu nalzáme na francouzském území. Původně se jednalo o název hrabství a následně vévodství Anjou. Do Uher však přišla tato dynastie z italské Neapole. Na uherském a polském trůně za života Marie vládla dynastie Anjou-Kapet, která tak vystřídala uherský rod Arpádovců.

Marie byla první manželkou Zikmunda Lucemburského, syna Karla IV. Ačkoliv byla sňatkem úzce spjata s dějinami českými, tak Čechy za svého života nikdy nenavštívila. Má to svoji logiku – Zikmund Lucemburský totiž Čechy primárně dědit neměl. Z tohoto důvodu se ale o jejím životě v českém prostředí z pramenů a pozdější sekundární literatury mnoho nedozvídáme.

2.1 Původ a rodina

Rodiči Marie byli Ludvík I. Veliký a jeho druhá manželka Alžběta Bosenská.¹⁹ V Mariině genealogické linii bychom mohli dohledat dynastie, jakými byli například Arpádovci, Piastovci, Kapetovci a mnohé další.

Ludvík pojal Alžbětu za manželku 20. června 1353, a to i za skutečnosti, že je pojilo pokrevní příbuzenství. Novomanželský pár spojovala osoba polského krále Ladislava Lokýtky – Ludvík byl Ladislavovým vnukem a Alžbětin děd jeho synovcem. Vzhledem k nastalým rodovým komplikacím bylo potřeba zažádat papeže, kterým byl v tomto období Inocenc VI., o dispenz. Zajímavé je, že pár o osvobození žádal až po svatbě samotné, předpokládalo se tedy, že v této době již mohla být Alžběta v jiném stavu. Inocenc VI. vydal dispenz 31. srpna 1353.²⁰ Bohužel nejspíše první Alžbětino těhotenství skončilo tragicky a s největší pravděpodobností mělo za následek dlouhotrvající neplodnost,²¹ kterou přerušilo až narození prvorozené dcery Kateřiny. Prameny k této problematice nepřinášejí dostatečné informace, a proto Alžbětino první těhotenství nelze bezpečně potvrdit.

¹⁹ V literatuře objevující se také pod jmény Alžběta Kotromaničová či Eliška Bosenská.

²⁰ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 126.

²¹ Tamtéž, s. 125-126.

Ludvík I. byl podle popisu z pera magistra Jana ze Šarišských Sokoloviec²² „mužem s hrdým pohledem s přiměřenou výškou, kučeravými vlasy a plnými rty“. ²³ Alžběta Bosenská pak byla ženou půvabnou, s postavou velmi krásnou a prudkým temperamentem.²⁴ V některých případech se ale setkáváme s nelichotivými přívlastky typu bezohledná, egoistická, lstivá a krutá královna, které ale s největší pravděpodobností vznikly až po smrti Ludvíka.²⁵

Historikové nejsou jednotní ohledně dat narození dcer Ludvíka a Alžběty Bosenské, spory se týkají nejen Marie, ale také jejich dvou sester – starší Kateřiny a mladší Hedviky. Podle polského kronikáře Jana Długosze se nejstarší Kateřina měla narodit roku 1358²⁶ a Marie pak roku 1365.²⁷ Tato data zpochybnili maďarští historici Mór Wertner a Lajos Thallóczy. První z nich, Wertner, datoval narození Kateřiny do roku 1365 a druhý, Thallóczy, pak až do roku 1368.²⁸ Na datu narození Marie se paradoxně oba shodují, tato událost měla proběhnout během roku 1370. Rok údajného narození nejmladší dcery Hedviky se v názorech nerozcházel – byl to rok 1371. V rozporu s datací narození Hedviky je ale listina Ludvíka I. z roku 1373, ve které uznal nástupnická práva svých dcer, o Hedvice zde není ani zmínka. Z logiky věci vyplývá, že se nejmladší dcera narodila až po roce vydání listiny.²⁹

K datům narození Kateřiny a zejména Marie docházíme s pomocí nepřímých důkazů. Máme k dispozici informaci, že v červnu roku 1370 přinesl posel zprávu o porodu královny Alžběty: „*La Regina moglie del ré haueau partorio una femina.*“³⁰ K rozluštění, která z princezen se

²² Kronikář Jan ze Šarišských Sokoloviec působil na uherském královském dvoře v době, kdy do země přichází Zikmund Lucemburský a byl tak přímým svědkem událostí, které Zikmundův příchod doprovázely. GKOUNTISOVÁ, Dagmar. *Počiatky vlády Žigmunda Luxemburského na Uhorském tróne vo svetle uhorských kroník*. Bakalářská práce. Praha, 2020, s. 21.

²³ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 124.

²⁴ Například „*A qua pulcerrima filia Elizabeth...*“ nebo „*...virginem Elizabeth, filiam Stephani regis Boszne (...) elegantis forme feminam desponsat...*“ DLUGOSSI. *Annales*. Liber 9, s. 327 a 268.

²⁵ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 126.

²⁶ „*Annus domini millesimus tricentesimus quinquagesimus octavus: Ludovigo Hungariae regi nata est filia Katherina, ex regina Elisabeth, filia Stephani, regis Bosne...*“ DLUGOSSI. *Annales*. Liber 9, s. 294.

²⁷ „*Annus domini millesimus tricentesimus sexagesimus quintus: Elizabeth Hungariae regina consors Ludovici filiam progenit, que Maria, dūm regenerarentur, nomen accepit.*“ Tamtéž, s. 331.

²⁸ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 128.

²⁹ Hedvika se v Ludvíkových listinách začala objevovat až od dubna roku 1374.

³⁰ LUCIO, Giovanni. *Memorie istoriche di Tragurio, ora detto Trau*. Venetia, 1675, s. 291.

roku 1370 narodila, nám paradoxně pomohla sama Marie Uherská. Ta nechala pověřit Lorenza dei Monaci sepsáním historie posledních let jeho misie v Uhrách před jeho návratem do Itálie, ke kterému došlo v roce 1387.³¹ Od něho tedy víme, že v této době bylo Marii šestnáct let.³² Jednoduchou matematickou operací nám tedy vyplývá, že se Marie musela narodit až roku 1371 a roku 1370 došlo k narození její starší sestry Kateřiny z Anjou.

Ani jedna z Ludvíkových dcer se netěšila dlouhému životu. Kateřinu smrt zastihla nejspíše v osmi letech, kdy Jan ze Šarišských Sokoloviec napsal : „*Kateřina zemřela v dětském věku.*“³³ Marie tragicky zemřela ve dvaceti čtyřech letech a Hedvika, která se těšila velké oblibě v Polském království, svoji mladší sestru Marii přežila pouze o rok.

2.2 Sňatková politika Ludvíka I. Velikého

Osoba Ludvíka I. je v uherských dějinách spojována především s obrovským teritoriálním rozmachem království. Velkou roli v územním zisku a jeho budoucím zabezpečení sehrála i úspěšná sňatková politika, do které uherský král postupně zapojil všechny ze svých tří dcer. Jeho politické vdavky by se daly rozdělit do tří základních větví, a to orientace na Lucemburky, dále na francouzského krále Karla V. Moudrého z rodu Valois a na rakouského vévodu Leopolda III. Habsburského.

V roce 1371 probíhal boj Ludvíka s císařem Karlem IV. o braniborské dědictví, který skončil mírovým jednáním ve městě Vratislavi. Zde se mělo mimo jiné jednat i o zesílení důvěry mezi zástupci obou stran, a to i prostřednictvím zasnub mezi císařským synem Zikmundem a jednou z dcer uherského krále Ludvíka. Zikmund Lucemburský, v této době ještě kojeneček, byl však svým otcem Karlem již zasnouben s dcerou norimberského hraběte Fridricha V., Kateřinou. Avšak smlouva, kterou měl nyní možnost uzavřít s uherským panovníkem, byla pro Karla IV. mnohem výhodnější, a právě tato svatební aliance s Ludvíkem Velikým by znamenala rozšíření lucemburského území na východ.³⁴

³¹ Monaci však nakonec nese-psal historii, nýbrž oslavnou báseň o Marii.

³² Lorenzo dei Monaco napsal, že mu tehdy šestnáctiletá Marie měla nařídít sepsání historie uplynulých let. PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 129. V díle FERENCZI. *Poetry of power*, s. 104 je zmíněno, že tehdy dvanáctiletá Marie byla korunovaná jako král uherský v roce 1382 a dále popsáno, že se Marie s Monacem setkala v roce 1387 – tedy stále v šestnácti letech.

³³ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 141.

³⁴ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 27.

Již dvacátého února 1372 bylo rozhodnuto, že král Ludvík I. provdá jednu ze svých dcer za Zikmunda Lucemburského. Přesné jméno budoucí nevěsty Lucemburka ale nebylo Ludvíkem v listině z roku 1372 zmíněno.³⁵ O Marii, jakožto nevěstě, se konkrétně rozhodlo až o zhruba tři roky později. Pár měl společně usednout na polský trůn.³⁶ Uherskou korunu pak měla získat nejmladší dcera Hedvika a její budoucí manžel Vilém Habsburský.

V dubnu 1375 byla v Brně složena přísaha, že si Marie Uherská za svého právoplatného muže vezme Zikmunda Lucemburského, a to hned, jak dívka dosáhne potřebného věku k uzavření sňatku. Uherský kronikář Jan z Turca, sňatková jednání shrnuje slovy: „*Král Ludvík na konci svého panování zůstal bez mužského potomka, zanechal dvě dcery. Starší Marie neměla ještě věk na vdávání, ale otec ji zavázal smlouvou nedospělému brandenburskému markraběti Zikmundovi, synovi římského císaře a českého krále Karla (IV.), v tom smyslu, že až panna dosáhne potřebné roky, uzavře s ním sňatek a její manžel se stane současně králem.*“³⁷ Mělo se tak stát za života i po smrti krále otce Ludvíka I. Velikého. Toto bylo vyjednáno za přítomnosti Alžběty Pomořanské, Václava IV. a markraběte Jana Jindřicha ze strany Karlovy a za přítomnosti uherských velvyslanců ve složení ostříhomský arcibiskup Tomáš, sedmihradský biskup Demeter, opolský vévoda Vladislav, sedmihradský vévoda Štefan a další.³⁸

Vše se změnilo se smrtí krále Ludvíka I. roku 1382³⁹ – role dědičnosti království byly prohozeny. Marie se stala dědičkou svatoštěpánského trůnu, zatímco Hedvice připadlo království polské. Svou roli v této problematice sehrála i ambiciózní královna Alžběta Bosenská.

³⁵ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 178. Na druhou stranu Beneš Krabice z Weitmille již zmínil konkrétně Marii jako Zikmundovi potencionální nevěstu.

³⁶ DVOŘÁKOVÁ, Daniela: *Marie Uherská a Barbora Celjská in Lucemburkové: česká koruna uprostřed Evropy*. Praha, 2012, s. 767. Polský trůn měla primárně dědit nejstarší z dcer Kateřina, která ale bohužel roku 1378 zemřela. Svatba Zikmunda a Marie se měla uskutečnit roku 1383.

³⁷ THURÓCZ. *Chronika Hungarorum*, s. 122.

³⁸ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 178.

³⁹ Možných příčin úmrtí uherského vladaře je hned několik. Nejvíce opakovaným důvodem smrti je vážná choroba, která Ludvíka provázela minimálně posledních deset let jeho života. Italský kronikář Pietro Gazzaty uvedl, že měl panovník trpět leproou. Antal Pór pak jako příčinu úmrtí uvedl malomocenství. Tamtéž, s. 135.

2.3 Královna matka a její dcera v bojích o uherský trůn

Marie Uherská byla po sedmi dnech od úmrtí Ludvíka korunována ve Stoličném Bělehradu uherským králem.⁴⁰ „Všechn lid jednomyslně nazývá tuto pannu královnou, tímto lstrným pojmenováním zdobí ženu, posadí ji na vznešený trůn jejího otce a panenskou hlavu korunuji posvátným diadémem,“⁴¹ poznamenal Ján z Túrca ke korunovaci Marie Uherské. Vzhledem k tomu, že Marii bylo v době korunovace sotva dvanáct let, tak za ni jako poručnice vládla její matka Alžběta. Byla to právě Alžběta, která rozhodla, že svoji dceru Marii provdá výhodněji. Společně s rádcem Mikulášem I. z Gorjan obnovili starý plán na spojení anjouovské dynastie s francouzským královským dvorem. Místo Zikmunda měla Marie pojmout za manžela Ludvíka Orleánského, mladšího bratra francouzského krále Karla VI. Polský kronikář Jan Dlugosz k tomuto rozhodnutí uvedl: „Polská a uherská královna Alžběta... cítíc nenávisť k svému (budoucímu – pozn. autora) zeti, manželu svojí dcery Marie, braniborskému markraběti Zikmundovi,... se snažila rozbít manželství svojí dcery s tímto Zikmundem, toužíc ji dát za manželku spolu s Uherským královstvím bratrovi francouzského krále, orleánskému vévodovi.“⁴² V červnu 1385 proběhl tzv. sňatek v zastoupení, kdy byla podána zpráva o tom, že Marie přijímá se souhlasem celého království za manžela Ludvíka Orleánského.

Reakce zrazeného Zikmunda Lucemburského na sebe nenechala dlouho čekat. Již na podzim 1385 vpadl do Uher a původně domluvený sňatek s Marií si prosadil zbraněmi. Sama Marie dle líčení kronikáře Jána z Turca pronesla k uherskému lidu řeč: „...nevymizelo vám z paměti, jaký manželský svazek dohodl s vaším přispěním můj otec mezi mnou a tímto panovníkem (a ukázala rukou na stojícího Zikmunda). Věřím, že s čím jste tehdy souhlasili, souhlasíte i teď. Podle této dohody jmenuji ho králem, odevzdávám mu království a korunu... tento (Zikmund Lucemburský) je můj pán a manžel a váš král...“⁴³ Zde je potřeba zmínit, že Jan z Turca svoji kroniku napsal až takřka sto let po událostech. Dle mého názoru Marie v této době nestála na Zikmundově straně, ale spíše jednala pod nátlakem. Boj o uherský trůn tímto ale zdaleka nebyl ukončen. Do hry se totiž dostal další adept na svatoštěpánskou korunu, a to příslušník neapolské

⁴⁰ PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 183. Zajímavostí je, že Marie byla opravdu korunována za krále v mužském rodě. Doposud totiž žádná žena na uherském trůně sama neusedla, označení „královna“ bylo tedy vnímáno jako označení pro manželku krále a Marie je v této době dítětem bez právoplatného manžela.

⁴¹ THURÓCZ. *Chronika Hungarorum*, s. 122.

⁴² Překlad autora. DLUGOSSI, Ioannis. *Annales*. Liber 10, s. 146.

⁴³ THURÓCZ. *Chronika Hungarorum*, s. 141.

větve rodu Anjou a zároveň bratranec zesnulého Ludvíka – Karel Malý z Drače.⁴⁴ Na jeho stranu se se postavili především odpůrci vlády královny matky a dcery, například záhřebský biskup Pavel Horváth.

Chvíli po vynucené svatbě s Marií odjel Zikmund pryč z Budína, což se naskytlo jako vhodná příležitost pro vstup Karla Malého do Uher. Karel se bez větších problémů dostal právě až do Budína a posledního prosincového dne 1385 se nechal ve Stoličném Bělehradě korunovat uherským králem. Královna Marie byla přímou účastnicí korunovační ceremonie.⁴⁵ Nový král však za svoji důvěřivost ke královně matce i k Marii zaplatil životem.⁴⁶ Dodnes se ohledně této problematiky vedou spory a není zcela jasný motiv.⁴⁷

Obě královny si Karla začátkem února 1386 pozvaly k sobě na své sídlo, s tím, že mu údajně chtěly předat důležitý list od Zikmunda. Karel ke královnám opravdu přišel a za svoji důvěřivost zaplatil vlastním životem. V době nepozornosti krále totiž najatý vrah, Blažej Forgáč, vytáhl meč a na panovníka zaútočil. K tomuto incidentu Ján z Turca napsal: "*Když palatin (Mikuláš z Gorjan) zjistil, že je vhodný okamžik na uskutečnění žádoucího činu, dal Blažejovi Forgáčovi stojícímu při něm pohledem pokyn. Ten vzápětí vytasil spod pláště meč, bleskově mířil na krále a plnou silou svých ramen mu zasadil těžký úder na hlavu.*"⁴⁸ Tento útok se Karlovi podařilo přežít, ale byl nalezen mrtvý o několik dní později na hradě Visegrad. Předpokládá se, že na něj byl spáchán další atentát.⁴⁹

Ani tato událost se neobešla bez bouřlivé reakce části uherského lidu. Stále zde totiž existovali přívrženci zavražděného krále, kteří se odmítali podřídit Marii. V této době do Uher přijel Zikmund za doprovodu vojsk svého bratra, českého krále Václava IV. Vojsko se zastavilo v uherském Rábu, kam si Zikmund nechal povolát Alžbětu i Marii. Výsledkem byla mírová

⁴⁴ DVOŘÁKOVÁ. *Marie Uherská a Barbora Celská*, s. 768.

⁴⁵ Ke korunovaci Karla Malého z Drače mělo dojít se souhlasem obou královen. Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Zatímco Dvořáková tvrdí, že se na atentátu na Karla Malého podílela Marie i její matka Alžběta, tak Perniš uvádí pouze Alžbětu jako zosnovatelku atentátu. Podle Perníše není ani jisté, že Marie o incidentu předem věděla, případně nevěděla, že krvelačný plán pochází z hlavy její matky. Byla přímým svědkem události, ale s největší pravděpodobností si myslela, že atentát spáchal její služebník z vlastního rozhodnutí. PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 188.

⁴⁸ THURÓCZ. *Chronika Hungarorum*, s. 136.

⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ. *Marie Uherská a Barbora Celská*, s. 768.

smlouva mezi Zikmundem a královnami. Alžběta se zavázala zabezpečit příjmy svého zetě a vydat mu dceru jako zákonnému manželovi, aby s ní mohl žít, a to kdekoliv bude chtít.⁵⁰ Kromě toho smlouva ukončila Alžbětiny plány na regentskou vládu po boku dcery Marie.

Situace se začala uklidňovat, dokonce i někteří odpůrci Zikmunda mu přísahali věrnost. Jedinou problematickou oblastí se nyní stal jih Uher. Alžběta s Mikulášem se opět rozhodli jednat a do neklidných krajín se i za doprovodu Marie vypravit. Doufali totiž, že po osobní návštěvě znepráteleného tábora se celá situace uklidní a vyřeší. O tom, jak moc špatný nápad to byl, se celá královská výprava přesvědčila už během cesty, kdy byla nepřátelským oddílem přepadena. V boji padlo několik členů královnina doprovodu, mezi nimi i rádce Mikuláš, který až do posledního dechu statečně bránil kočár s královnami. Zahynul i Karlův vrah, Blažej Forgáč.⁵¹ Alžběta s Marií se dostaly do zajetí, odkud je musel vysvobodit Zikmund. Vysvobodit se mu ale bohužel podařilo jen svoji manželku, protože Alžběta ještě předtím zemřela, respektive byla zavražděna.⁵² Bouřlivé události, spojené s nástupnictvím na svatoštěpánský trůn, vyvrcholily korunovací Zikmunda uherským králem 31. března 1387.

2.4 Manželství a předčasné úmrtí

Zajímavé informace o Marii, jakožto královně uherské, přináší Lorenzo Monaci. Ten na Mariinu objednávku o ní sepsal v roce 1387 oslavnou báseň.⁵³ Marie je v básni charakterizována jako pokorná a vznešená žena královského původu, které nechyběly kvality vladaře.⁵⁴ V souvislosti s manželstvím se Zikmundem Lucemburským se o ní můžeme dočíst jako o symbolu loajální manželky. Tento přívlastek si vysloužila díky jednomu svému proslovu, ve kterém měla údajně prohlásit, že se nevzdá uherské koruny po svém otci, jelikož jí právem

⁵⁰ Tamtéž, s. 769.

⁵¹ Hlavy všech zabitých pak byly poslány vdově po Karlu Malém do Neapole. Mělo to symbolizovat vykonanou pomstu.

⁵² V průběhu času se vytvořila spousta teorií ohledně smrti královny Alžběty Bosenské. Jan Thúrocz psal o zaškrcení hned první noc: „*Když nastala noc, zahrnala denní světlo a všude rozprostřela svoji tmou, královnou Alžbětu odvedli, zardousili ji a ponořili do hluboké vody řeky Bosny.*“ THURÓCZ. *Chronika Hungarorum*, s. 138. Naopak Giuseppe Praga se domníval, že Alžběta zemřela v důsledku vyčerpání přirozenou smrtí, stejně tak i svědek událostí Paoli ze Zadaru. PERNIŠ. *Vznešená žena*, s. 141. Já osobně se kloním k teorii, kdy vzbouřenci královnou zavraždili až později na hradě Novigrad, po zjištění, že tajně vyjednávala s Benátkami. DVOŘÁKOVÁ. *Marie Uherská a Barbora Celská*, s. 769.

⁵³ FERENCZI. *Poetry of power*.

⁵⁴ Tamtéž, s. 108.

patřila a dále žádala, aby ji bylo dovoleno opustit Uhry a následovat manžela Zikmunda do exilu.⁵⁵ Marie, vládnoucí po Zikmundově boku, se v Monaciho podání stala vzorem příkladné manželky.⁵⁶ Bohužel ani manželovo vysvobození ze zajetí nezaručovalo Marii šťastné manželské soužití. Bližší zprávy o podobě manželského života Marie a Zikmunda bohužel nemáme, dovedeme si ale představit, že toto manželství nemohlo být příliš šťastně, když ho bylo potřeba vynutit zbraněmi.

Rok 1395 byl ve znamení radostí i zármutku. Byl to rok, kdy byla Marie po deseti letech manželství konečně těhotná. Zároveň to byl ale i rok, kdy se při honu stala tragická nehoda. Kůň, na kterém jela královna, zakopl a Marie z něho spadla na zem.⁵⁷ Bohužel tak nešťastně, že po pádu zemřela nejen ona, ale i nenarozené dítě. Zikmund měl této žalostné události přihlížet.⁵⁸ K tragické události mělo dojít v pondělí 17. května 1395 v horách nedaleko od Budína, když byla královna s králem na honu.

První manželka Zikmunda Lucemburského a první žena pyšnicí se svatoštěpánskou korunou byla pohřbena 7. června 1395 v katedrále ve Velkém Varadíně v blízkosti hrobu sv. Ladislava.⁵⁹ Smrtí královny Marie skončila vláda dynastie Anjou v Uhrách.

Historikové dlouho vedli spory o datu smrti královny Marie, které se nakonec ustálilo, na již výše zmiňovaném sedmnáctém květnu 1395. Další otazník se objevil v otázce přítomnosti Zikmunda na pohřbu jeho manželky. Ani dnes není zcela jisté, zda Zikmund Marii doprovázel na její poslední cestě do Varadína. Spíš bychom se ale setkali s konstatováním, že přítomen nebyl. Tento názor by mohla potvrdit Zikmundova listina z února 1401, kde panovník napsal: „*A mezitím se stalo, že zemřela slavná panovnice, paní Marie, královna blahé paměti, nebohá naše velmi přemilá manželka a ve Varadíně byla s nejvyššími poctami odevzdaná zemi, přičemž*

⁵⁵ Mělo se tomu stát v době bojů o uherský trůn, viz. kapitola Královna matka a její dcera v bojích o uherský trůn.

⁵⁶ FERENCZI. *Poetry of power*, s. 112.

⁵⁷ Kronikář Jan z Thurcza uvedl, že Marie zemřela po těžké chorobě, tuto verzi však dnes historici nepokládají za správnou. DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Rytier a jeho král*. Budmerice, 2003, s. 54.

⁵⁸ Tamtéž, s. 53. „*Und konikin Maria wart zwanger in der zit, und was ir zit mer dan half der geburt. Und si solt eins dags jagen riden im dem walt, licht bi Oven, genant der Schiltberg, ind alda sold si dem wilde nariennen. Der hengst viel mit ir, und si wart der geburt in dem walde quit, und sturben zerstund al beide. Der Konink dref grossen jamer umb iren doit, da lang van zu schriven were.*“ CARDAUNS, Hermann. *Chronik über Sigmund König von Ungarn*. In: *Forschungen zur deutschen Geschichte* vol. 16., Göttingen 1876, s. 344.

⁵⁹ TÓTH. *From ruling queen to royal consort*, s. 65-66.

*pan arcibiskup Jan, který byl v tom období v čase naší nepřítomnosti pověřený správou krajiny, tam byl a viděl a vykonal všechny povinnosti, které náleží královskému pohřbu.*⁶⁰ Dohledali bychom ale i pokusy o vyvrácení Zikmundovy nepřítomnosti na pohřbu své ženy. Ty se však opíraly pouze o Zikmundův itinerář, který potvrzuje, že se král v době pohřbu pohyboval nedaleko od Varadína.⁶¹ Někteří historikové tedy na základě tohoto faktu usoudili, že král se pohřbu Marie zúčastnil. Zikmundovu přítomnost na pohřbu tak bohužel nelze bezpečně potvrdit, ale ani vyvrátit.

Zikmund byl pak po svém skonu pohřben u své první manželky Marie. Věřilo se, že oba byli pohřbeni poblíž hrobu sv. Ladislava, přičemž královna měla ležet ve východní části a její manžel pak v části západní. V roce 1755 proběhlo kopání studny, při kterém byly nalezeny ostatky, o kterých se věřilo, že patří Marii. Později však byly identifikovány jako ostatky Zikmunda, a to podle nálezu znaku Dračího řádu na hrobce.⁶² V letech 1911 až 1912 proběhl archeologický výzkum, při kterém byl objeven nový hrob. Původně byl identifikován jako hrob Beatrix Lucemburské, avšak po nález mince z dob Ludvíka I. tím revidoval svůj názor a přisoudil hrob Marii z Anjou.⁶³

Marie je jediná královna, která je v Turcově kronice vyobrazována nejenom s korunou, ale také s žezlem a jablkem – typickými atributy krále. Důvody bychom našli v době její první korunovace, po které byla titulována jako král uherský (*rex hungariae*).⁶⁴ Titul královny získala

⁶⁰ DVOŘÁKOVÁ. Rytier, s. 55. „*Et intérim dum hec fièrent et agerentur, inclita princeps domina Maria regina felicis reminiscencie condam conthoralis nostra precara, domino celi imperante, rebus est exemta humanis, Varadinique telluris gremio summo cum decore extitit commendata, annotato domino Johanne archiepiscopo pro tuicione regni nostri per nos in nostri absencia protunc deputato, ibidem adhérente et cuncta exequiis incumbencia regalibus insignite modérante et peragente, ac his expeditis versus Cassoviam ad confmia regni nostri...Et errores, insultus ac cuncta iurgia, qui et que pretextu obitus ipsius reginalis, et absenciam nostre maiestatum, intra ambitum et in confiniis regni nostri emergi, suboriri et contingere potuissent, sua pericia interveniente, sano dogmate extinxit, sopivit et sedavit, pretaxata quoque régna nostra condigno moderamine prefulciendo.*“ NAGY, Imre. *Sopron vármegye történetéhez*. Oklevéltar 1154-1411. sv.I. Szerkeszti. Sopron 1889, s.545.

⁶¹ 5. června se měl Zikmund pohybovat na místě zvaném Pyspuky, které byly ztotožněny s vesnicí Püspöky (dnes Episcopia Bihorului v Rumunsku) nedaleko Varadína. . DVOŘÁKOVÁ. Rytier, s. 55.

⁶² MIELKE. *Every hyacinth*, s. 263.

⁶³ Tamtéž, s. 263-264.

⁶⁴ „*domina Maria filia enior antedicti regis in civitate forecasta coronata foit in regem*“. PAULO, Paulus De – ŠIŠIČ, Ferdo. *Memoriale Pauli De Paulo Patritii Iadrensis (1371-1408)*. Zagrabiae, 1904. Ke korunovaci podrobněji kapitola Královna matka a její dcera v bojích o uherský trůn.

až později po sňatku a uherské královské korunovaci Zikmunda. Ve formulářové sbírce je ale uvedeno, že Marie následovala svého otce na základě prvorozenství a nastoupila na trůn, jako by byla synem, ale sama se nazývala královnou.⁶⁵

Jedinečné je, že Marie razila své vlastní mince. K rozhodnutí o ražbě došlo nejspíše již v prvních letech její vlády, kdy po svém boku měla regentku – matku Alžbětu.⁶⁶ Ražba probíhala například ve Stoličném Bělehradě, Budíně, Košicích, Kremnici, Bratislavě, Velkém dole (Baia Mare), Velkém Varadíně a dalších.⁶⁷ Na dochovaných mincích se Marie nikdy neoznačuje titulem „*rex*“ ale „*regina*“.⁶⁸ Například zlatý florin, který byl používán pravděpodobně v letech 1383-84 a 1385-95 nesl na přední straně nápis „*Marie dei G.R. Vngarie*,“ na zadní pak „*S.Ladis-lavs Rex*“. Denáry královny Marie využívané v letech 1382 měly přední i zadní stranu shodnou jako zlaté floriny, oproti tomu denáry z roku 1383 měly na přední straně nápis „*Moneta Marie*“ a na zadní pak „*Regine Vngarie*“. Poslední denáry z rozmezí let 1384/6 až 1395 měly na přední straně „*Marie D.R. Vngarie*“ a na zadní „*Moneta Marie R.*“.⁶⁹ Zkoumání mincí nám poukazuje na jistou míru samostatnosti.⁷⁰ Marie ani po sňatku se Zikmundem nezastavila výrobu vlastních mincí.⁷¹

Závěrem je nutno tedy podotknout, že Marie samu sebe uherským králem v mužském rodě nejspíše nikdy nenazývala, což podporují i výše uvedené nápisy na mincích. Toto označení tak tedy zůstává pouze v pramenech a sekundární literatuře.

⁶⁵ FERENCZI. *Poetry of power*, s. 104.

⁶⁶ MIELKE. *Every hyacinth*, s. 58.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ Tamtéž, s. 60.

⁶⁹ Tamtéž, s. 443-446.

⁷⁰ Existovalo minimálně deset různých mincoven.

⁷¹ Obsah stříbra v mincích byl ale velmi malý, přisuzuje se to znehodnocení v době nestability její vlády. Tamtéž, s. 61-62.

3 Barbora Celjská

Smrt Marie Uherské v roce 1395 znamenala pro Zikmunda Lucemburského status bezdětného vdovce. Zástupci šlechty nejen uherské, ale i evropské vnímali tuto situaci jako nešťastnou. Například koncem roku 1395 navštívil Francesco Gonzaga Paulus de Armanius, vyslanec mantovského vládce, Uhry, ze kterých do Mantovy zasílal zprávy o poměrech na uherském královském dvoře.⁷² Právě z dopisů Armania víme o případných Zikmundových nevěstách. V období krátce po smrti první manželky připadaly v úvahu čtyři ženy, jmenovitě dcera krále Karla, nejspíše krále Karla z Anjou, dcera burgundského vévody Filipa Smělého, jedna z dcer Viscontiho a v neposlední řadě nám neznámá, ale údajně bohatá anglická paní. Obavy ze silícího vlivu burgundského panovnického dvora byly ale silnější a žádná z výše uvedených žen se Zikmundovou manželkou nakonec nestala.

Zikmund Lucemburský si na svoji v pořadí druhou manželku a čtvrtou snoubenku musel počkat dlouhých šest let. Právě po šesti letech vdovství se objevila vhodná kandidátka na roli vladařovy manželky, byla jí kněžna Margita, sestra významného polského knížete a diplomata na dvoře Zikmunda Lucemburského, Ludvíka Břežského. Začátkem patnáctého století, roku 1401, odchází z Uher, v čele se Stiborem ze Stibořic, poselství ke kněžně Margitě,⁷³ která následně přijela do Budína, avšak nedlouho poté měly události rychlý spád opačným směrem, než byly původní plány. Na konci měsíce dubna, 28.4., stejného roku došlo k zajištění uherského panovníka Zikmunda Lucemburského místními magnáty, kterým se nelíbilo, že jejich král dosazuje do vysokých úřadů cizince. Důležitou roli v otázce Zikmundova zajetí se stali palatýn Mikuláš II. z Gorjan s Heřmanem II. z Celje. Tito dva zmiňovaní vytvořili mezi panovníkem a uherskými vzbouřenci pomyslný most. Díky jejich vyjednávání byl Zikmund nakonec ze zajetí propuštěn. Nedlouho poté se slavilo zasnoubení Mikuláše z Gorjan s nejstarší dcerou hraběte Heřmana z Celje, Annou z Celje, ale především zasnoubení krále Zikmunda Lucemburského s Heřmanovou nejmladší, devítiletou dcerou Barborou z Celje.

U Barbory z Celje, stejně tak jako u její předchůdkyně po Zikmundově boku Marii, bohužel neznáme přesné datum narození, ani průběh dětských let. V otázce narození nejmladší dcery hraběte z Celje se nejčastěji setkáváme s rozmezím let 1390 až 1395, s tím že

⁷² Francesco Gonzaga Paulus de Armanius zprávy do rodné Mantovy zasílal nejspíše v rozmezí 24.11. až 10.12. 1395. DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 28.

⁷³ Tamtéž, s. 29.

nejfrekventovaněji se pak vyskytuje rok 1392. Datum narození roku 1392 se vyvozuje ze známého data sňatku Barbory a Zikmunda, který byl uskutečněn v roce 1405. Předpokládáme, že svatba proběhla ihned po plnoletosti budoucí královny, která v těchto dobách byla stanovena na 12 let věku ženy, dle kanonického práva. Z toho plyne, že se Barbora musela narodit právě někdy v průběhu roku 1392.⁷⁴

Z pera Aenea Silvia Piccolominiho, budoucího papeže Pia II., se dozvídáme, že Barbora byla velmi přitažlivá, pyšnila se krásnou štíhlou postavou a měla skvrny (patrně myšleno pihy) na obličejí.⁷⁵

3.1 Původ a rodina

Barbora Celjská, jak už její přídomek napovídá, pocházela z hraběcího rodu Celjských. Stejnomené město bychom dnes našli na území Slovinska, přesněji řečeno ve slovinském Dolním Štýrsku. Avšak ve středověku bylo panství hrabat z Celje daleko rozsáhlejší, většina se totiž rozprostírala na území dnešního Slovinska a Chorvatska.

3.1.1 Stručná historie hrabat z Celje

První zmínky o rodu z Celje pocházejí již z dvanáctého století. Během tohoto období však na historické scéně nefigurovali přímo Celjští, nýbrž jejich předci- šlechtici de Soun, kdy prvním známým šlechticem byl Gebhard von Soune.⁷⁶ Území šlechtického rodu bezprostředně sousedilo s Uherským královstvím, ve kterém spatřovali nebezpečí. Právě z tohoto důvodu bylo hlavním úkolem slovinské šlechty de Soun chránit svoji říši před Uhrami. K ochraně měl sloužit například i nově vybudovaný hrad Saneck, jinak také Žovnek, jehož úkolem bylo hlídat přechod Korutan.⁷⁷

V první polovině století čtrnáctého, konkrétně v roce 1322, získal šlechtický rod v rámci dědictví po příbuzných hrad Celje a spolu s ním i stejnojmenné město. Významnějším rokem pro tuto rodinu byl ale rok 1341, kdy byl tehdejší hlavní představitel rodu, Fridrich X. ze

⁷⁴ Tamtéž, s. 40.

⁷⁵ „*Haec autem Barbara egregia mulier corporis fuit, procera, candida, sed maculis quibusdam facie fuit laesa.*“
Překlad autora. PICCOLOMINEUS. *De viris illustribus*, s. 46.

⁷⁶ Název šlechticů de Soun je odvozen od řeky Sann, která se nachází na území dnešního Slovinska. Překlad autora. KURELIČ. *Povijesti*, s. 4.

⁷⁷ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 31.

Sannecku, od samotného císaře Ludvíka Bavorského povýšen do hraběcího stavu.⁷⁸ Fridrich X. ze Sannecku se díky tomu stal Fridrichem I., hrabětem z Celje. Byl to právě nově titulovaný hrabě z Celje, který si začal pěstovat dobré vztahy s uherským královským dvorem, vojenskou službu vykonával u rodu Anjou, dokonce i u rodu Habsburků. Syn Fridricha I., Ulrich I, se ve službách Ludvíka Bavorského účastnil hned několika tažení do ciziny.⁷⁹ Blízké vztahy s uherským královským rodem byly udržovány i během působení Heřmana I. z Celje, kterému uherský král, Ludvík Veliký z Anjou, roku 1361 zprostředkoval sňatek s dcerou bosenského bána Štěpána II. Kotromaniče, Kateřinou.⁸⁰ Tím se Heřman I. stal švagrem samotného krále Uher.

Stěžejní a přelomový rok pro rod z Celje se však stal až rok 1401, kdy Heřman II. z Celje získal příslib královské koruny nejen pro svoji nejmladší dceru Barboru, ale také pro svoji neteř Annu, která se na konci ledna následujícího roku stala polskou královnou.

Samotné provdání Barbory z Celje za uherského panovníka Zikmunda Lucemburského znamenal obrovský úspěch rodové politiky a s tím související mocenský vzestup slovinského rodu. Jinak na tuto problematiku nahlíží Celjská kronika, která byla sepsána františkánským mnichem před rokem 1456, tedy až po smrti samotné Barbory.⁸¹ Autor kroniky se domníval, že byli Celjští zavázáni rodu Lucemburků, a proto Heřman v době zajetí krále Zikmunda orodoval za jeho propuštění.⁸² Když mu pak Zikmund za odměnu nabídl sňatek s jeho nejmladší dcerou Barborou, měl se Heřman údajně zdráhat, ale byl Zikmundem, uherskými barony a preláty nakonec přemluven a ke sňatku svolil. Tento výklad se zdá být značně nepravděpodobný, jediným vysvětlením by bylo, že by Heřman II. skutečně poznal pravou tvář Zikmunda a chtěl by před ním svou nejmladší dceru uchránit. Zikmund totiž v období mezi svými dvěma manželstvími údajně žil velice bouřlivý život, který se ani zdaleka nepodobal životu truchlícího

⁷⁸ DOPSCH, Heinz. „Die Freien von Sannegg als steirische Landherren und ihr Aufstieg zu Grafen von Cilli.“ In *Celjski grofje, stara tema—nova spoznanja (The counts of Cilli, old topic—new knowledge)*, ed. Rolanda Fugger Germadnik, 23-36. Celje: Pokrajinski muzej 1998, s. 31.

⁷⁹ KURELIČ. *Povijesti*, s. 8.

⁸⁰ Sám Ludvík I. Veliký z Anjou pojal za manželku mladší sestru Kateřiny- Alžbětu. DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 32.

⁸¹ KRONES, Franz. *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli. 2: Die Cillier Chronik*. Graz, 1883.

⁸² DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 38.

vdovce. Sám Heřman II. z Celje měl podobný přístup k životu, jediný rozdíl mezi těmito dvěma byl v tom, že Heřman se mohl pyšnit početným potomstvem.

Rokem 1405 získal Heřman II. nová území nacházející se v oblasti Drávy- hrady Čakovec a Štigrova v dnešním Chorvatsku. Ziskem tohoto území ovládali Celjští oblast mezi řekami Dráva a Mur, čímž došlo i k ovládnutí významné obchodní tepny. Jednalo se o východní část takzvané německé cesty (*strata Teutonicorum et Hungarorum*).⁸³ Pokladna hrabat z Celje tak byla obohacena o příjmy z mýtného a dalších poplatků.

Rok 1456 byl pro celý rod z Celje tragickým, jelikož zemřel poslední mužský příslušník tohoto rodu. Stalo se tomu tak při sporu s uherským šlechticem Ladislavem Hunyadim, kdy byl hrabě Ulrich II. z Celje devátého listopadu 1456 zabit.⁸⁴ Všechna získaná panství tak podle smlouvy připadla rodu Habsburků.⁸⁵

3.1.2 Rodina Barbory z Celje

Barbora se narodila jako nejmladší dcera do početné hraběcí rodiny Celjských Heřmanovi II., hraběti z Celje a Anně ze Schaunbergu. O její matce Anně je známo bohužel jen to, že se narodila v roce 1358 Jindřichovi VII., hraběti ze Schaunbergu a Uršule Gorické. Barbořina matka zemřela roku 1396, avšak příčina úmrtí zůstává až do dnešních dob neznámá. Barboře bylo v době úmrtí matky okolo čtyř let a o jejím dětství toho bohužel moc nevíme. Lze jen předpokládat, že se jí dostalo kvalitního vzdělání. Pravděpodobně se ani moc nevidala se svým otcem Heřmanem II., který byl již od počátku patnáctého století ve stálých službách uherského krále Zikmunda.

Naopak o otci Barbory, Heřmanovi II., máme informací podstatně více. Narodil se roku 1365 jako syn Heřmana I. z Celje a Kateřiny Bosenské či Kotromaničové, která po svatbě s hrabětem z Celje získala celjský titul hraběnky. Heřman II. se ve druhé polovině čtrnáctého století stal přední postavou rodu z Celje, a to především skrze rodovou politiku, díky které získal mnoho nových a klíčových území, ale také díky opakované pomoci uherskému králi Zikmundu

⁸³ ŠTEFÁNIK, Martin. *Obchodná vojna kráľa Žigmunda proti Benátkám: stredoveký boj o trhy medzi uhorsko-nemeckým kralom a Republikou svateho Marka*. Bratislava 2004, s. 22-32.

⁸⁴ K historii rodu dále: KRONES, *Die Cillier Chronik*. KURELIČ, Robert. *Pregled povijesti grofova Celjskih*. Zagreb, 2006.

⁸⁵ Smlouva byla podepsána při smíru po bojích mezi Habsburky a hrabaty z Celje roku 1443, kdy se Habsburkové cítili být ohroženi růstem moci Celjských. Oba rody se v ní dohodli na vzájemném dědictví v případě vymření jednoho z rodů po meči. ŠESTÁK, Miroslav. *Dějiny Jihoslovanských zemí*. Praha, 2009, s. 205.

Lucemburskému. Již v roce 1396 se hrabě z Celje připojil k Zikmundovi v boji proti Osmanům u Nikopole, kde křižácké vojsko utrpělo porážku.⁸⁶ Heřman II. zachránil Zikmunda přímo na bitevním poli, a proto byl za svoji odvahu a věrnost jmenován Zikmundovým rádcem. Další důkaz Heřmanovy přízně ke králi se odehrál o rok později, kdy došlo k povstání uherských magnátů, k takzvané krvavé křížové radě, kde Heřman opět pomohl Zikmundovi a jako odměnu získal mnohá panství.⁸⁷ Opomíjet nelze ani slavnou záchranu panovníka z věznění v roce 1401, které je popsáno výše a za které Heřman získal poctu nejvyšší- jeho nejmladší dcera Barbora se měla stát manželkou samotného krále Zikmunda. Spolu se svým nejstarším synem Fridrichem II. z Celje byl po Zikmundově boku při založení rytířského Dračího řádu.

Hrabě z Celje zemřel v říjnu 1435, avšak před úmrtím byl nucen řešit řadu nepříjemných situací. Jednou z nich byla kauza s již zmiňovaným nejstarším synem Fridrichem, který se měl dopustit zločinu vraždy na své vlastní manželce. V této době, v červnu roku 1426, při nešťastném pádu z koně zemřel Heřmanův další syn Heřman III., který se měl stát dědicem župy Záhoří.⁸⁸ Díky jeho nečekané a předčasné smrti se tento plán nemohl uskutečnit. Župa tedy přešla do dědictví jediného zbývajícího manželského syna Fridricha, kterého musel Heřman II. ale nejdříve vysvobodit z vězení, což se mu nakonec úspěšně povedlo.

Barbora měla dohromady pět sourozenců, z toho byl jeden nemanželský. Kromě již zmiňovaného prvorozeného Fridricha II. z Celje, narozeného v roce 1379 a prostředního syna Heřmana III. z Celje, narozeného roku 1380, se jednalo o Alžbětu z Celje, Annu z Celje, Ludvíka z Celje a nemanželského syna Heřmana z Celje. Nejvýznamnější z Barbořiných sourozenců byla její starší sestra Anna, která se po vysvobození Zikmunda Lucemburského ze zajetí stala manželkou Mikuláše II. z Gorjan. Její druhá starší sestra Alžběta pak byla provdána do Itálie za Jindřicha V. z Gorice. Nemanželský Heřman působil jako biskup nejdříve ve Freisingu a následně v Terstu. O posledním ze synů Ludvíkovi toho bohužel moc známo není.

⁸⁶ KOVAŘÍK, Jiří. *Čas stoleté války: (1356–1450): rytířské bitvy a osudy III.* Praha, 2006.

⁸⁷ Heřman Celjský získal od Zikmunda donační listinou například Varaždín či hrady Vinice a Orboc v oblasti Zagorje. DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 36.

⁸⁸ Tamtéž, s. 39.

3.2 Sňatek Barbory Celjské a Zikmunda Lucemburského

V polovině listopadu roku 1405 vydal Zikmund Lucemburský listinu z hradu Krapina na území dnešního Chorvatska, která byla adresována budínské kapitule. Jednalo se o pozvánku na slavnostní korunovaci Barbory z Celje jako uherské královny, jež se měla uskutečnit na den svatého Mikuláše, tedy šestého prosince, ve Stoličném Bělehradě. V listině stálo: „...*aby rostla radost a trvalý pokoj, nejenom nás, ale všechny naše věrné poddané, vzali jsme si uzavřením právoplatného manželského svazku za manželku a za královnu tohoto království pannu Barboru, dceru pana Heřmana, hraběte z Celje a Záhoří, se kterou jsme se spojili a našem královském lůžku.*“⁸⁹ Z datace listiny tedy vyplývá, že ke svatbě samotné mohlo dojít již šestnáctého listopadu nebo dříve.

Samotný svatební obřad se s největší pravděpodobností odehrál v kostele za přítomnosti kněze, který postupoval dle předem jasného a daného postupu, jež byl stanovený ve svatebním pořádku (*ordo ad faciendum nupcias*),⁹⁰ kdy jeho nejstarší část (*ordo*) pocházela již z první poloviny čtrnáctého století z Uher. Právě v něm bylo vše sepsáno do nejmenšího detailu, jak pro nastávající manželský pár, tak pro osobu obřad vykonávající.⁹¹ Když byl sňatek dokonán, tak se průvod se Zikmundem, novomanželkou Barborou a tchánem Heřmanem II. vydal na cestu z hradu Krapina do Stoličného Bělehradu,⁹² kde mělo podle plánu dojít ke slavnostní korunovaci Barbory. Existují záznamy, které dokládají dvě zastávky po cestě do Uher. První se měla uskutečnit dvacátého listopadu roku 1405 na hradě Koprivnica, druhá pak v rozmezí od dvacátého třetího do dvacátého šestého listopadu roku 1405 na hradě Djurdjevac.⁹³ Začátkem prosince průvod dorazil do korunovačního města Stoličný Bělehrad.

⁸⁹ „...*ut exinde nedum nobis, verum eciam cunctis regimi nostro subiectus fidelibus Leticia et tranquillitas perennis concreseat, inclitam virginem Barbaram, filiam domini Hermani comitis Cyli et Sagurie, nobis in coniugen ac regnis nostris in religiam lege matrimonii duximus copulandam, quam thoro nostro regio sociavimus...*“ Codex diplomaticus domus senioris comitum, s. 416.

⁹⁰ DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Manželstvo uhorskej šľachty*. In: *Manželství v pozdním středověku: rituály a obyčej*. Colloquia mediaevalia Pragensia 14. Praha 2013, s.14.

⁹¹ Bylo zde například i zmíněno to, jak se má měnit tón hlasu kněze v průběhu celého obřadu.

⁹² DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 49.

⁹³ ENGEL – TÓTH. *Itineraria*, s. 84.

3.3 Barbora z Celje uherskou královnou

Barbora se stala uherskou královnou ve věku, který současná moderní společnost stále řadí mezi věk dětský, avšak tehdejší společnost v tomto ohledu byla jiná. Barbora dosáhla středověké plnoletosti dovršením dvanáctého roku života a díky sňatku s vlivnou osobností, kterou se stal uherský král Zikmund Lucemburský, byla nucena také velmi rychle dospět nejenom fyzicky, ale především, a hlavně po stránce duševní. Zkrátka a jednoduše se během krátkého časového období musela stát ženou a královnou se všemi aspekty, které tato role vyžadovala. Hlavní náplní nově nabytého ženství bylo bezpochyby porodit svému muži potomka, nejlépe mužského pohlaví, jenž byl již netrpělivě očekáván nejenom královským párem a jejich nejbližšími, ale také vším lidem Uherského království. Opomíjena nesmí být, kromě role matky, ani role královny samotné, kterou se musela mladičká Barbora také naučit.

Hypotetickým konstruktem je i podoba a průběh korunovace na uherskou královnou. Prameny o korunovaci královen totiž pochází až z roku 1476, kdy byla slavnostně korunována Beatrix Aragonská, manželka Matyáše Korvína a dále pak až z roku 1502 při korunovaci Anny z Foix, jejímž chotěm byl Vladislav II. Jagellonský.⁹⁴ Můžeme ale předpokládat, že až na drobnější detaily se tyto obřady příliš nelišily.

Jak již bylo zmíněno výše, na den svatého Mikuláše roku 1405 proběhla ve Stoličném Bělehradě slavnostní korunovace Barbory z Celje na uherskou královnou. Tento den však nebyl významným jen pro Barboru samotnou, ale také pro jejího otce Heřmana II., který po úspěšném sňatku své neteře Anny za polského krále Vladislava II. Jagella a získání titulu polské královny nyní mohl slavit podobný úspěch se svojí vlastní dcerou. Celý akt byl proveden ostříhomským arcibiskupem, což nebylo pro korunovace královen v Uhrách typickým jevem. Korunovace královen byla do jisté míry jen kopií velkolepější korunovace krále, která většinou probíhala dříve. Středověké královny byly při své korunovaci již manželkami králů, výjimkou je již výše zmíněná první manželka Zikmunda Lucemburského Marie z Anjou, která byla korunována ještě před svatebním obřadem. Dalo by se tedy tvrdit, že manželka krále získala nárok na královskou korunu z titulu manžela. Aby byla králova korunovace právoplatná musela být provedena ostříhomským arcibiskupem v průběhu slavnostní mše v bazilice ve Stoličném Bělehradě. Korunován byl tradičními uherskými svatoštěpánskými korunovačními klenoty. Oproti tomu královny mohl korunovat vesprimský biskup a nebyla použita svatoštěpánská

⁹⁴ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 53.

koruna, nýbrž originální koruna s drahokamy, jež byla vyhotovena přímo pro královnu.⁹⁵ V době korunovace Barbory z Celje však nebyla hodnost vesprimského biskupa obsazená, takže se jí dostalo privilegia králů, a to korunovace z rukou arcibiskupa.

Po celou dobu královnina korunovačního obřadu byl přítomen král, který seděl na svém trůně a aktu přihlížel. Když pak mělo dojít ke korunovací samotné, byl král nejdříve dotazován, zda s korunovací souhlasí, po něm se arcibiskup optal ještě zástupců jednotlivých stavů, kteří zde byli taktéž přítomni. V nejlepším případě všichni dotazovaní projevili svůj souhlas a nyní bylo na královně, aby složila přísahu, ve které se zavazovala ke ctění a dodržování uherských zákonů. Následně přistoupila k oltáři, kde byla slavnostně pomazána a oficiálně prohlášena královnou. Následoval počin přítomným jedincům neviditelný, královna byla zahalena plentou, za kterou došlo k jejímu převlečení do zdobných šatů, což mělo symbolizovat její znovuzrození po uskutečnění pomazání. Když se tak stalo přešla opět k oltáři, kde jí byla na hlavu dána koruna se slovy: „*Přijmi korunu krajiny a měj na paměti, že jsi příslušníkem této krajiny, poskytuj lidu vždy přiměřenou radu a čím výše postoupíš, tím více miluj a zachovávej skromnost.*“⁹⁶ Po skončení následovala hostina.

Po ukončení korunovace nová uherská královna Barbora opustila Stoličný Bělehrad a zamířila do Budína, kde pobývala celé zimní i jarní období. Mladičká Barbora si v Budíně musela vybudovat svůj vlastní královský dvůr. K tomu všemu bylo potřeba se naučit a zvládat všechny svoje nově nabyté povinnosti. Barbora však novou titulaturou také mnoho získala. Jako příklad bych uvedla zisk mnoha věnných majetků. Avšak i s těmi se pojilo mnoho povinností a starostí, například bylo potřeba ustanovit jejich správce. Se správou některých majetků Barboře pomohl zejména její otec Heřman II.

V pozdně středověkém období existovalo několik způsobů a možností, jak provdáním získat určité dary či majetky. Prvním byl zisk zasnubního či svatebního daru (*res paraffernales*), což byl výhradní majetek ženy, o který nemohla za žádných okolností nikdy přijít. Dalším bylo věno (*dos*), které žena získávala od své rodiny. Nejčastěji se jednalo o peníze vyplacené ženichovi. V případě, že by však ženich zemřel nebo byl sňatek zrušen, musely se peníze vrátit zpět původnímu majiteli. Jako poslední možnost tu ještě byly takzvané věnné majetky - obvěnění (*dotalicium*) od manžela pro manželku. Zikmund Lucemburský daroval své manželce

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

Barboře z Celje věnné majetky pro udržení jejího náležitého postavení, jakožto královny Uher. Majetky měly Barboře ale také sloužit na živobytí v případě jejího vdovství.⁹⁷ Barbora od svého manžela získala majetky v rozsáhlé podobě. Po sňatku tak vlastnila kupříkladu Starý Budín (Óbuda), město Kecskemét, hrad Diósgyőr, ostrov Csepel, hrady v Novohradské župě- Buják a Szanda a župu Virovitica.⁹⁸

Jak již bylo psáno výše, pro Barboru bez vladařských zkušeností bylo zcela zásadní se naučit zvládat roli uherské královny. V květnu roku 1406 již vydávala své vlastní listiny, ač jich nebylo mnoho. O rok později ale diplomatická činnost v podobě vydávání úředních listin nabrala na intenzitě, bylo jich vydáno celkem deset. V období těsně po svatbě, tudíž i po korunovaci, byl uherské královně velkou oporou zejména její manžel. Královský pár trávil mnoho času spolu. Bezprostředně po korunovaci roku 1405 trávili čas v Budíně a o rok později pak společně na cestách. Například v létě 1406 se Barbora se Zikmundem nacházeli ve městě Zvolen. Itinerář z roku 1406 působí dojmem, jako kdyby chtěl Zikmund své drahé polovičce ukázat a pochlubit se svojí krajinou.⁹⁹ Dále společně navštívili například Diósgyőr, Eger, pohřebiště uherských králů Varadín a Temešvár, který se stal nejjižnějším bodem jejich tehdejší cesty, ze kterého dále namířili do Košic, kde byl pravděpodobně cíl jejich putování.

Ve městě Košice již Barbora disponovala vlastními úředníky, avšak dále pokračovala s budováním svého královského dvora. Zikmund, který zde byl společně s Barborou, měl značný vliv zejména na obsazování hodností na dvoře své manželky. Svědčí o tom i kancelářská poznámka v jedné z Barbořiných listin v podobě: „...*podle znění listiny krále*“.¹⁰⁰ Královnin dvůr byl tak díky činnosti manžela obohacen o zkušené lidi, kteří na královském dvoře figurovali již delší dobu. Zikmund ale Barboře nepomáhal vždy, za poměrně krátký čas, po nabytí základních zkušeností, si již Barbora vybírala svůj dvůr zcela sama bez pomoci manžela. Většinou to byli lidé ze střední vrstvy či z měšťanského prostředí.

Z Košic se manželský královský pár vydal v lednu roku 1407 zpět do uherského Budína, kde pobyl až do konce července. Důvodem byly Zikmundovy chystané vojenské výpravy a problémy s nimi spojené. Důsledkem toho byl dvanáctého prosince roku 1408 založen rytířský

⁹⁷ Tamtéž, s. 59.

⁹⁸ MÁLYUSZ, Elemér. *Kaiser Sigismund in Ungarn 1387-1437*. Budapest, 1990, s. 91.

⁹⁹ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 61.

¹⁰⁰ „...*ad contenta litterarum Regalium*“.¹⁰⁰ Tamtéž.

Dračí řád, který se stal, spolu s anglickým Podvazkovým řádem a burgundským řádem Zlatého rouna, jedním z nejpobulárnějších řádů až do šestnáctého století. Důvody pro založení řádu však nebyly jen vojenské, ale do jisté míry i osobní a diplomatické. Jedním z dalších důvodů pro založení společenství bylo i zabezpečení nástupnictví v případě Zikmundovy smrti či v neexistenci legitimního mužského potomka.¹⁰¹ V případě, že by potomek nebyl mužského pohlaví, ale ženského, tak by i tak mělo být nástupnictví povoleno. Barbora z Celje figurovala v zakládací listině jako spoluvydavatel, tedy jako rovnocenný Zikmundův partner spolu s dalšími dvanácti spoluzakladateli, kterými byli například Heřman II. z Celje, Mikuláš II. z Gorjan a jeho syn Jan a mnozí další. O nástupnictví se v samotném řádu psalo následovně: „*Slibujeme, že bez podvodu a úskoku budeme zachovávat zmiňovanému našemu pánu králi a naší paní královně, jeho manželce, a jejich potomstvu obou pohlaví pravou poslušnost a stálou věrnost...*“.¹⁰² Kromě bránění královně a jejich dětí jakéhokoli pohlaví v případě smrti krále se také zavazovali k ochraně panského královského majetku.

Fakt, že se Zikmund v roce 1408 zajímal o problematiku nástupnictví svých stále ještě neexistujících dětí, mohl znamenat jedinou věc. Barbora už tedy v této době byla na početí právoplatného nástupce a potomka zcela připravená. Problém bychom však jen těžko hledali u Barbory, nýbrž u Zikmunda, o kterém kolovaly pochybnosti o jeho plodnosti. Nespočet jeho současníků věřilo v jeho neschopnost počít dítě. Příkladem může být italský lékař Sante Ardoín, který se roku 1414 zmiňuje o Zikmundově neplodnosti ve spise *Liber prolificius sive de sterilitate*.¹⁰³ Důvodů neplodnosti mohlo být více, vždyť potomka nezplodil ani Zikmundův bratr Václav IV. a bratranec Jošt Lucemburský. Určitou roli zajisté hrál mladý věk Barbory. I přes značné obtíže v lednu roku 1409 Barbora poprvé a naposledy otěhotněla. Nejpravděpodobnějším místem úspěšného početí byl uherský hrad v Tatě, o kterém sám Zikmund napsal: „*je to místo malebné a velmi vhodné na oddych*“.¹⁰⁴ V tomto období se Barbora stáhla z veřejného života a po boku svého manžela pobývala nejspíše v Budíně,

¹⁰¹ BARANYAI, Béla. *Zsigmond király ún. Sárkány-rendje*. In: Századok 59-60. Budapest, 1925-1926, s. 568-573.

¹⁰² „*Promittimus, et absque fraude et dolo assirmimus, praefatis Domino nostro regi et Domine nostrae reginae Consorti suae ac Prolibus eorumdem sexus vtriusque veram obedientiam, fidelitatisque constantiam, conseruare...*“ Codex diplomaticus Hungariae X/4, s. 688.

¹⁰³ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 66.

¹⁰⁴ „*In locis amenis et vacationis exercitio plurimum aptis.*“ MALYUSZ, Elemér. *Zsigmondkori oklevéltár III*. Budapest, 1993, s. 549, č. 2338.

Visegrádě či na hradě Tata. Přičemž poslední možnost se kvůli Zikmundovým častým a nápadným návštěvám zdála být nejpravděpodobnější.

Středověký porod s sebou nesl velké riziko úmrtnosti, kterého si by královský pár bez pochyby vědom. Celý porod s největší pravděpodobností proběhl bez větších komplikací. Co ale víme je datum narození dcery Alžběty, jediného legitimního potomka Barbory z Celje a Zikmunda Lucemburského. Zachoval se totiž list Zikmunda pro pána hradu Kemend z dvacátého šestého dubna 1410, ve kterém autor projevil svoji obrovskou radost z narození své prvorozené dcery Alžběty, ke kterému mělo dojít kolem svátku svatého Františka, tedy čtvrtého října 1409.¹⁰⁵ Ani pozdně středověké mateřství nebylo takové, jak ho známe dnes. Novorozenec byl rychle dán do péče opatrovnice, což byla většinou žena, která již měla zkušenosti s výchovou dítěte. Barbora si tedy užila malou dcerku Alžbetu nejspíše jen v průběhu šestinedělí. Krátce po přivítání novorozence na svět následoval slavnostní křest. V případě, kdy byl novorozenec nemocný a hrozilo úmrtí, se nečekalo na nic a křest byl proveden bezprostředně po porodu.

V roce 1410 byla Barbora věrně po boku svého manžela, kterého doprovázela na nesčetných důležitých cestách. Je nanejvýš pravděpodobné, že jejich společná dcera Alžběta je na cestách nedoprovázela a zůstala v rodném Uhersku u své opatrovnice. Dětem se cestování v těchto dobách z důvodu hrozícího nebezpečí nedoporučovalo. Barbora se tak s Alžbetou mohla setkat až v létě o rok později, tedy v roce 1411, kdy se nacházela opět v uherském Budíně. Právě v těchto letech malá Alžběta zastávala důležitou roli v dynastických a mocenských plánech jejího otce, který toužil po propojení lucemburské a habsburské dynastie. Ještě v téže roce byla Alžběta, tehdy dvouletá, zasnoubena s šestnáctiletým Albrechtem II. Habsburským, za kterého se za deset let opravdu provdala.

Po Zikmundově odchodu zůstala královna sama, Barbora v této době vystupovala již jako samostatnější a sebevědomější královna, dokládá to například listina z druhého října roku 1412 z Kopřivnice, která byla jejím věnným majetkem, kde znovu odsouhlasila a potvrdila výsady tomuto městu z dob Ludvíka Velikého. I manžel Zikmund si plně uvědomoval Barbořiny kvality a počítal s ní proto jako s rovnocenným partnerem, na kterého se mohl kdykoliv spolehnout, a kterému začal zadávat důležitější a náročnější úkoly. Počítalo se také s tím, že královna krále zastoupí v plné výši v době jeho nepřítomnosti. Poslední Zikmundova zastávka před odchodem z Uher byl chorvatský Záhřeb, kde se pravděpodobně setkal se svojí chotí a

¹⁰⁵ MALYUSZ, Elemér. *Zsigmondkori oklevéltár II*. Budapest, 1958, s. 347, č. 7519.

došlo k rozloučení manželského páru. Zatímco Zikmundův pobyt byl doložen písemně v rozmezí dat od dvacátého šestého října do osmého listopadu 1412,¹⁰⁶ tak Barbořina přítomnost zcela jistě potvrzena nebyla, ale je velmi pravděpodobná.

Zikmund svěřil vládu v čase své nepřítomnosti nejenom své manželce Barboře, ale také Mikuláši II. z Gorjan a ostříhomskému arcibiskupovi Janovi Kanižskému, kteří se tímto stali uherskými místodržiteli s tituly gubernátora a vikáře. Velký vliv na královnu měl zejména Mikuláš z Gorjan, na kterého se Barbora často odvolávala ve svých listinách a po odchodu Zikmunda z Uher dokonce využívá Mikulášův hrad Siklós v jižních Uhrách ke svému pobytu. Celkově Barbořiny aktivity v čase manželovy nepřítomnosti vzrostly.

3.4 Barbora z Celje římsko-německou královnou

Barbora zůstala v Uhrách do září roku 1414,¹⁰⁷ poté byla svým manželem povolána do Svaté říše římské, kde na ni čekala další korunovace, tentokrát na římsko-německou královnu. Zikmundovi velmi záleželo na tom, aby byla Barbora korunována spolu s ním, proto ji spěšně zaslal dopis datovaný ke dvanáctému září roku 1414 z Heidelbergu, ve kterém svoji ženu seznámil se všemi potřebnými instrukcemi. Barbora se podle jeho slov měla co nejdříve dostat z Uher na území dnešního Německa, přesněji řečeno do Cách. Dále byla Barbora v dopise obeznámena s podrobnými Zikmundovými plány, ten se měl například osm dní zdržet v německém městě Norimberk, kde se chtěl se svojí manželkou setkat. Barbora je Zikmundem oslovoována jako „*nejjasnější kněžna, naše nejdražší manželka*“ nebo jako „*nejmilejší manželka*“.¹⁰⁸ Královniným věrným doprovodem byla tehdy tříletá dcera Alžběta a Mikuláš II. z Gorjan, kterého k tomuto úkolu pověřil sám uherský panovník.

Jak již bylo avizováno výše, podle původního plánu se měl královský pár setkat v německém Norimberku, tento plán se ale bohužel neshledal s úspěchem, jelikož Zikmund z Norimberku odcestoval o pár dní dříve, naopak Barbora přijela až o pár dní později. Po celou dobu byla Barbora ve spojení se Zikmundem pomocí královských posílů, kteří dvojici nepřetržitě informovali o místě, kde se nacházeli. Po Barbořině příjezdu do města Norimberk následovalo její slavnostní uvedení a přivítání. Lze předpokládat, že Barbora až do této chvíle cestovala vozem a byla z dlouhé trasy již značně vyčerpána, proto byl na její žádost bylo slavnostní

¹⁰⁶ DVOŘÁKOVÁ, *Barbora Celjská*, s. 80.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 83.

¹⁰⁸ MALYUSZ, Elemér. *Zsigmondkori oklevéltár IV*. Budapest, 1994, s. 561, č. 2475.

přivítání zjednodušeno. Nesmíme opomíjet fakt, že královna v této době navíc ještě spěchala za svým manželem a na slavnostní korunovaci. Z Norimberku se královnina výprava přesunula do Frankfurtu, poté do Mohuče, Bingenu a následně do Walluf.

Z posledního jmenované města již královský pár cestoval společně, nejspíše pomocí lodní dopravy po řece Rýn až do Bonnu a odtud na koních až do samotného města německých králů Cáchy.¹⁰⁹ V cíli byli začátkem listopadu roku 1414. V Cáchách již na ně čekalo značné množství významných hostů, celkově podle odhadu zde na slavnostní ceremoniál mělo být až dvacet osm tisíc koní.¹¹⁰ Samotná korunovace měla být na Zikmundovo přání už dvacátého prvního října, nakonec se uskutečnila až osmého listopadu.¹¹¹ Právě osmý listopad roku 1414 byl dnem, kdy byla Barboře na její hlavu slavnostně položena druhá královská koruna a stala se tak oficiálně římskou královnou.

Úloha Barbory v tomto období je převážně reprezentativní, z tohoto důvodu je pro nás obtížná bližší rekonstrukce jejího života. Nemáme totiž žádné dochované prameny či památky osobní povahy a bohužel tedy nemůžeme s jistotou říci, jak nově korunovaná dvaadvacetiletá římská královna celé toto slavnostní období prožívala. Můžeme ale vycházet ze záznamů týkajících se slavnostních ceremoniálů, například ze samotné korunovace nebo z popisu slavnostního příjezdu do města.

Co se tedy slavnostního příjezdu (*adventus*) do města týče, rozlišujeme dva druhy, a to slavnostní příjezd krále (*adventus regis*) a slavnostní vjezd královny (*adventus reginae*). Hlavní cíl tohoto ceremoniálu byl prostý, měla to být zejména reprezentace panovnického majestátu před širokým spektrem publika.¹¹² Oba slavnostní příjezdy měly stejný průběh, nejdříve došlo k setkání se slavnostním poselstvem před hranicemi města, poté následovalo uvítání před městskými branami, procesí se dále přesunulo městem do chrámu, kde se odehrála bohoslužba. Panovník byl posléze ubytován a přijal dary, které byly nejčastěji v podobě zlatých či stříbrných pohárů, někdy dokonce i plné peněz. Žena tradičně dostávala drahé látky, šperky apod. Slavnostní příjezd královského páru do korunovačního města Cáchy se uskutečnil začátkem listopadu roku 1414. Okolo čtrnácté hodiny mělo dojít k výběru duchovních, nejčastěji

¹⁰⁹ DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 84.

¹¹⁰ KERLEN, Dietrich. *Deutsche Reichstgakten VII*. München, 1878, s. 243.

¹¹¹ DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 85.

¹¹² Tamtéž, s. 87.

z kapituly, kteří se následně vydali k městské bráně a čekali. Vyčkávat na příjezd Barbory a Zikmunda museli poněkud delší dobu, jelikož pár se k branám města dostal až okolo sedmnácté hodiny, a to v koňských sedlech. Zikmund ze všeho nejdříve políbil kříž, který ve svých rukách držel děkan kapituly a poklonil se relikviím svatého Karla. Následně vjel spolu s Barborou za saským knížetem do katedrály Panny Marie, kde byli přivítáni kolínským arcibiskupem. Zikmund zaklekl údajně s hlavou až u země a tiše vyčkával, přičemž Barbora zaklekla po jeho boku. Oba si v tuto chvíli mohli vyslechnout slavnostní zpěv písně *Te Deum laudamus*.¹¹³ Po skončení zpěvu došlo k pomodlení se u oltáře Panny Marie a k opuštění katedrály. Královský pár měl tři dny k přípravě na slavnostní korunovaci.

Slavnostní korunovace proběhla, jak bylo již výše zmíněno, osmého listopadu roku 1414. Den před ní si ale osazenstvo mohlo prohlédnout vystavené nejvzácnější relikvie uchované v katedrále Panny Marie. Začátek samotné korunovace se v literatuře udává již od brzkých ranních hodin.¹¹⁴ Okolo třetí hodiny ranní vcházeli Zikmund s Barbora do katedrály Panny Marie, kde na ně již čekal arcibiskup kolínský Dietrich z Mörsu společně se slavnostním procesím. Královský pár byl zaveden k oltáři Panny Marie a zúčastnil se ranní mše, po které následoval dlouho očekávaný akt korunovace. O slavnostní korunovaci máme podrobnější informace také od jejího přímého účastníka Eigela von Sassen, který se jí nejspíše účastnil jako divák.¹¹⁵ Podle jeho slov mělo nejdříve dojít ke korunovaci Zikmunda, ten se s korunou na hlavě posadil na trůn údajně z doby Karla Velikého. Následovala korunovace Barbory, slavnostní mše a posvěcení manželské dvojice za doprovodu modliteb. Když byla korunovace dokončena, tak Zikmund pasoval nové rytíře a přijal lenní přísahy.¹¹⁶ Vše bylo zakončeno slavnostní hostinou a náležitými oslavami. O římsko-německé korunovaci psal také sám Zikmund tehdejšímu papeži Janovi XXIII., kdy se zmiňuje také o Barboře. Ta je svým manželem označována jako „*nejmilovanější manželka*“ (*amantissima consoris*). V závěru dopisu Zikmund napsal o svých dalších plánech, jedním z nich měla být cesta do Kostnice na koncil. Z Cách tedy Barbora se Zikmundem zamířili dalších několik set kilometrů k břehům Bodamského jezera.

¹¹³ Častěji zkráceně *Te Deum*. Slavnostní latinský hymnus pocházející z Itálie, v překladu „*Tebe Bože chválíme*“.

¹¹⁴ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 88, 264.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 88.

¹¹⁶ KERLEN. *Deutsche Reichstgakten VII*, s. 244.

3.5 Barbořin pobyt v Kostnici

Nově korunovaný římsko-německý král se svou manželkou dorazili do Kostnice na Štědrý den roku 1414 s jasným cílem, o kterém Zikmund napsal i papeži Janovi XXIII., vyřešit již dlouhá léta trvající papežské schisma. Datum dvacátého čtvrtého prosince nebylo zvoleno náhodou, královský pár se měl zúčastnit slavnostní mše k svátku Narození Pána. Zikmund s Barborou se však na své cestě lehce opozdili a mše z tohoto důvodu musela začít později. Někteří historikové tento fakt nepovažují za pouhou náhodu, ale za snahu demonstrovat moc a nadřazenost, jelikož na ně museli všichni čekat, a to včetně papeže.¹¹⁷

Obrázek o tom, jak příjezd Barbory a Zikmunda do Kostnice vypadal, si lze udělat díky zápisům kostnického měšťana Ulricha Richentala, který všechny své postřehy sepsal do *Kroniky kostnického koncilu*,¹¹⁸ někdy též označované jednoduše dle autora jako Richentalova kronika. Měšťané údajně na manželský královský pár trpělivě čekali celý den, kdy od poslů pravidelně přijímali zprávy s údaji, že se vzácná návštěva blíží k městu, nikdo z nich však nevěděl, kde se výprava nachází přesně. Zprvu tedy ani nemohl nikdo tušit, že se Zikmund s Barborou rozhodli k odpočinku v nedalekém městečku, odkud následně vydali zprávu o svém zpoždění na slavnostní mši svatou. Měšťanům čekání skončilo zhruba dvě hodiny po půlnoci, kdy průvod dorazil do svého cíle. Spolu s Barborou a Zikmundem do Kostnice přicestovala ještě bosenská královna Alžběta a kněžna Anna z Würtenbergu.¹¹⁹ V průběhu bádání mnoha historiků se vyskytlo několik teorií a spekulací o tom, kdo vlastně byla osoba Richentalem označena jako bosenská královna. Lze s největší pravděpodobností předpokládat, že se jednalo o nejstarší Barbořinu sestru Alžbětu, manželku Jindřicha IV., hraběte z Gorice, jelikož všichni Barbořiny sourozenci, včetně jí samotné, byli po babičce z otcovy strany příbuzní právě s bosenským rodem Kotromaničů. Z tohoto důvodu Richental nejspíše vnímal nejenom Alžbětu, ale také Barbořinu prostřední sestru Annu jako bosenské královny. Barbora a Alžběta měly mezi sebou mít velmi důvěrný a idylický vztah, toto tvrzení by mohl podporovat i fakt, že Alžběta dvěma ze svých dětí dala jméno Zikmund a Barbora.

¹¹⁷ ANTONÍN, Robert - BOROVSKEÝ, Tomáš. *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*. Brno 2009, s.13.

¹¹⁸ RICHENTAL, Ulrich. *Das Konzil zu Konstanz. Kommentar und Text bearbeitet von FEGGER, Otto*. Starnberg-Konstanz 1965.

¹¹⁹ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 90.

Po vstupu do města byly Zikmundovi, Barboře, Alžbětě i kněžně Anně předány cenné dary. Vzácní královští hosté obdrželi také dva baldachýny, přičemž jeden měl být nad Zikmundem a druhý nad Barborou a Alžbětou. O nich Richental sepsal následně toto: „*Takto šli do katedrály se svícemi všech cechů a množstvím dalších svící- bylo jich tolik, že to zdálky vypadalo, jako by hořel dům.*“¹²⁰ Všichni společně absolvovali zhruba osmihodinové bohoslužby, když se k tomu připočte bezmála třiceti hodinový spánkový deficit, lze podle mě soudit, že se nemohlo jednat o snadný první den v Kostnici. Následně se čtveřice přesunula do připraveného ubytování, kde pobyla tři dny a tři noci. Po nabrání potřebných sil se odebrali do kláštera mimo město, kde se setkali s některými členy svého uherského dvora, se kterým strávili dohromady asi čtyři týdny. Po návratu do Kostnice došlo k ubytování hlavních představitelů, včetně Barbory a Zikmunda, v domech nedaleko od katedrály, kde se měl koncil konat.

Barbora, Zikmund, bosenská královna Alžběta a kněžna Anna bydleli v sousedících domech, mohli tedy trávit mnoho času společně. Předpokládá se však, že Zikmund byl díky chystanému koncilu velmi pracovně vytížen a na společné trávení volného času již neměl mnoho prostoru. Barbořina úloha byla v Kostnici především reprezentativní, trávila tak mnoho času po boku manžela na různých turnajích, hostinách, mších, procesích apod. I přes náročný časový harmonogram se Barbora se Zikmundem vydali dvacátého třetího června na procházku do Richentalova vinohradu.¹²¹ O den později se sama Barbora vydala na koni na výlet do Überlingenu a dvacátého pátého června roku 1415 se k ní na lodi připojil i Zikmund. Na tomto místě pár pobyl do začátku července, kdy se v ranních hodinách pátého července Zikmund navrátil zpět do Kostnice, Barbora ho následovala až během odpoledne. Během první poloviny sedmého kalendářního měsíce Barbora opouští Kostnici a vydala se na zpáteční cestu do domovských Uher. Se Zikmundem v Kostnici setrval, kvůli svým diplomatickým schopnostem, i Mikuláš II. z Gorjan, a tak se s Barborou lodí po Rýně¹²² plavil nejspíše Ludvík z Bavorska-Ingolstadtu. Po tom, co Barbora dorazila do Uher, musela několik let zvládat správu země sama, bez manžela Zikmunda i jednoho z místodržitelů Mikuláše. K dispozici tak měla pouze druhého z místodržících, arcibiskupa Jana Kanižského. Zikmund se s Barborou v Uhrách setkal až během února roku 1419.

¹²⁰ Tamtéž, s. 91.

¹²¹ Tamtéž, s. 95.

¹²² PAPSONOVÁ. *Kostnická kronika*, s.185.

Nedaleko kostnického Barbořina příbytku žil jistý Jean Montreuil, který měl Barboru údajně pozorovat, a díky její komorné se i dostat dovnitř a prohlédnout si vnitřní královniny prostory. Od tohoto Francouze se dozvídáme, že k mladé královně mohl kdykoliv, a hlavně kdokoliv přijít, a to i bez předešlého pozvání. Barbora pak byla několikrát viděna ve vozech s různými lidmi, například s hudebníky či komedianty. Montreuil si vše vysvětloval Barbořinými zvyky z uherské krajiny, kde byla etika volnější než ve Francii, ale i přesto ho velmi pobuřoval fakt, že za královnou chodili lidé bez postavení.¹²³ Montreuil dával Barbořino chování za vinu lstivému a hloupému manželovi.¹²⁴ Toto jeho označení je ale potřeba brát s velkou rezervou.

Není tedy žádných pochyb o tom, že postava Barbory z Celje musela v čase koncilu v Kostnici přitahovat velkou pozornost zúčastněných, a že po celou dobu tedy nežila jen v Zikmundově stínu. Podle Thomase Prischuche, nejspíše potulného bavorského minnesängra, byla Barbora ztělesněným ideálem královny, a dokonce ji v jedné ze svých básní, jež byla věnována Zikmundovi, oslavoval.¹²⁵ Předpokládá se však, že se Prischuche chtěl pouze vetřít do přízně krále a královny, a proto nebyly jeho verše objektivní. Další měšťané byli unešení Barbořiným veřejným vystupováním a údajně na ně působila jako rozená královna, která všechny své úlohy dokázala splnit, jak nejlépe jen mohla.¹²⁶

3.6 Barbora a České země

Rok 1419 byl pro Barboru se Zikmundem ve znamení velké manželské roztržky. V roce 1419, když byl Zikmund na další ze svých cest a Barbora zůstala sama v Uhrách, mu po dobu jeho nepřítomnosti měla být údajně nevěrná. Avšak zápisy dobových kronikářů se v popisu událostí rozcházejí. Například Eberhard Windecke a později Jan Długosz žádnou nevěru neuvádějí.

Eberharda Windeckeho můžeme považovat za nejdůvěryhodnější zdroj. Působil totiž jako osobní kronikář císaře Zikmunda. Ve své kronice se přímo manželskou krizí zabýval a nazýval ji jako velké očernění královny, kterému Zikmund uvěřil.¹²⁷ Po dobu krize se manželé takřka nevidali. Když měl totiž Zikmund cestu do Budína, tak Barbora musela odcestovat na jih,

¹²³ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 98.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Tamtéž, 99.

¹²⁶ KRZENCK. *Deutsche Messalina*, s. 54.

¹²⁷ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 102.

konkrétněji do Jasova, Kumánova či třeba do Varadína.¹²⁸ Zhruba třičtvrtě roku takto Barbora i s dcerou Alžbetou žila ve velké bídě, a to až do té doby, kdy její manžel opustil Budín. Zlom celého konfliktu přišel podle Windeckeho na Vánoce roku 1419, kdy došlo k plánovanému setkání obou manželů ve Skalici. Podílet se na něm měl Jiří Pasovský a Ludvík z Ottigenu. Barbora zde měla údajně v kleče prosit svého manžela za odpuštění, avšak celou věc vyřešila až prosba jejich společné, tehdy desetileté, dcery Alžběty Lucemburské. Za příčinu manželské roztržky Windecke shledával jen a pouze intriky a pomluvy.¹²⁹ Bohužel viník celé této akce není známý, minimálně ho tedy Eberhard Windecke neuvádí.

Polský kronikář Jan Dlugosz nám podal odlišné a o mnoho stručnější pojednání o manželské krizi. Podle něj se vše mělo vyřešit díky polskému králi Vladislavu Jagellovi, který poslal do Uher kastelána Jana z Tuliszkowa.¹³⁰ Měl to být právě kastelán Jan, kdo zapříčinil smíření manželů. Ani Dlugosz, stejně tedy jako Windecke, nevedl nevěru jako možný důvod celé krize. Není však pochyb, že sám Zikmund pomluvě i nevěře, jakožto důvodu roztržky, věřil. Nejpravděpodobněji se tedy jeví možnost, že Dlugosz a Windecke tvrdili, snad kvůli lepšímu obrazu krále a královny, že se mělo jednat o pomluvu. K nevěře, jakožto důvodu manželské krize, se obracela až osoba Aenea Silvia Piccolominiho.

V názorech na možný důvod manželských nesrovnalostí se zdaleka neobjevovala jen nevěra, i když tento důvod byl jistě nejzajímavějším. Jako další z důvodů se také například udával neutěšený stav krajiny, který na Zikmunda po návratu z cest do Uher působil.¹³¹ Barbora měla mít problémy se zvládáním všech vladařských povinností v době, kdy neměla po boku svého chotě. Ani tohle nelze považovat za stoprocentní pravdu. Máme totiž důkazy, že nebyla na vládnutí sama. Zikmund před svým odchodem pověřil spoluvládnutím své místodržitele, a to Mikuláše z Gorjan, který se během roku 1417 navrátil z Kostnice, a ostríhomského arcibiskupa Jana z Kaniže.¹³² Druhý zmiňovaný bohužel těžce onemocněl a roku 1418 zemřel. Oba poctivě

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, s. 103.

¹³⁰ PRZEDZIECKI, Aleksander. *Joannis Dlugosii seu canonici Cracoviensis Historiae Polonicae Libri XI*. Cracoviae 1877, s. 234.

¹³¹ KRZENCK. *Barbara von Cilli*, s. 55.

¹³² DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 105.

komunikovali se Zikmundem, který se na ně zase obracel s případnými problémy. Pátého března roku 1418 Jan z Kaniže píše panovníkovi dopis, kde uvedl, že je v království mír a pokoj.¹³³ Zikmund byl tedy o všem velmi dobře informován.

Další možný důvod konfliktu viděli kronikáři v manželské otázce jejich společné dcery Alžběty. Zatímco Zikmund toužil po sňatku Alžběty s Albrechtem Habsburským, tak Barbora by raději chtěla do rodiny přivítat polského krále Vladislava.¹³⁴ Pokud tomu bylo opravdu tak, je velmi pravděpodobné, že Barbora odešla s dcerou do jižních Uher dobrovolně a na svého manžela tímto způsobem vyvíjela nátlak.

Skutečný důvod manželova hněvu a manželčina vyhnanství se nám nejspíše bohužel již nikdy nepodaří objasnit. Roztržka však neovlivnila vztahy Zikmunda s jeho tchánem Heřmanem Celjským. Z toho důvodu tedy můžeme usuzovat, že byl vzájemný manželský spor pouze osobní záležitostí.

Ke zmírnění manželských problémů a jejich následnému smíření s největší pravděpodobností přispěly i události odehrávající se toho času v Českém království. Šestnáctého srpna roku 1419 totiž zemřel Zikmundův starší bratr a současně i český král Václav IV. Zikmund Lucemburský tak měl nastoupit na český trůn. Cestu za další královskou korunu ale překazilo reformní hnutí, navíc k tomu všemu byl Zikmund touto dobou zaneprázdněn svými protitureckými výpravami v jižních Uhrách. České království však nemohlo zůstat bez svého panovníka, a tak byla vládou v podobě regentky pověřena vdova po Václavu IV., Žofie Bavorská. Žofie byla regentkou zhruba čtyři měsíce, ale svoji roli nemohla pořádně vykonávat, jelikož husitská revoluce nabírala stále na větší síle. Zikmund je tedy nucen po tažení odcestovat do Budína, přes Visegrád až do moravského Brna, kde měl řešit otázku českého nástupnictví. V Brně Žofie Bavorská oficiálně předala vládu svému švagrovi a připojila se ke královskému průvodu.

¹³³ „De novitatibus hic in patribus apud nos vigentibus vestre serenitati aliud scibere non scimus, nisi quod istud regnum serenitatis vestre Hungarie undique existit in magna pacis tranquillitate...“ NAGY, Imre – VÉGHÉLY, Dezső – NAGY, Gyula (edd.). *Zala vármegye története. II. Oklevéltar 1364-1498*. Budapest 1886-1980, s. 410.

¹³⁴ „Filiam meam unicam Elisabeth...preafato fratri meo Wladislao regi, motu proprio, non rogatus (caetorum principum eam procantium, et signanter Alberti Austriae ducis, cuius ob eam rem ad me priores vobis venere legati, affinitate neglecta), in uxorem exhibeo, gratius regi vestro, quam cuicumque alteri regi aut princip, illam locatorus.“ PRZEDZIECKI. *Joannis Dlugosii*, s. 277.

Na říšském sněmu konaném ve Vratislavi byla dohodnuta první křižácká výprava, která ale následně čtrnáctého července roku 1420 utrpěla katastrofální porážku na Vítkově.¹³⁵ I přes fakt, že Zikmundova korunovace českým králem proběhla již koncem června 1420, tak prozatím neměl žádnou faktickou vládu v Českém království. Oproti tomu Barbora nebyla českou královnou korunována vůbec, jelikož v době manželovy korunovace byla s Žofií v Kutné Hoře, kterou jim Zikmund vybral jako dočasné sídlo. Můžeme se jenom domnívat, proč tomu tak bylo, nejspíše však z bezpečnostních důvodů.

Vojenské neúspěchy přinutily Zikmunda k návratu do Uher, a to během roku 1421. Poslední českou zastávkou bylo pravděpodobně město Znojmo, kde král pobyl několik týdnů a s největší pravděpodobností se zde setkal nejenom s Barborou a Žofií, ale také s rakouským kancléřem Georgem von Hohenlohe a s rakouským vévodou Albrechtem V. Habsburským. Barbora ve Znojmě obdržela četné dary, například v podobě velkého množství kvalitního vína.¹³⁶ V rámci Uherského království se královská výprava usadila ve městě Bratislava, kde pobyla po celé léto 1421. Vzhledem k tomu, že se Žofie v prvních letech po smrti svého manžela Václava IV. zdržovala výhradně po boku Barbory a Zikmunda, tak se v tomto období začaly objevovat fámy a pomluvy o milostném vztahu Zikmunda s Žofií, Barbora pak měla vystupovat jako hlavní sokyně Žofie. Tato informace se neukázala být jako pravdivá, nejspíše se jednalo jen o záměrné šíření pomluv k očernění Zikmunda. Jaké vztahy mezi sebou měly královny Barbora a Žofie bohužel nevíme, jasné je pouze to, že spolu tyto dvě dámy trávily mnoho času a nějaký vztah, ať už kladný nebo záporný, si vytvořit musely.¹³⁷

Z Bratislavy se průvod přesunul na Moravu, kde se Zikmund setkal se svými vojsky a společně se všichni vypravili do Čech. Je jisté, že počátkem roku 1422 s panovníkem byla i Barbora s Žofií, Barbora se dokonce se svým manželem účastnila vojenské výpravy. Jednalo se o výpravu, při které došlo k obléhání hradu Ostrov,¹³⁸ kdy byla Barbora spolu se svým manželem ve vojenském táboře. Poté oba odešli do nedaleké Vídně, kde se zúčastnili třetího března roku 1422 sňatku své jediné dcery Alžběty s Albrechtem Habsburským. Od roku 1423 se Barbora stáhla do ústraní. Zdálo se však, že stárnoucí pětapadesátiletý Zikmund byl ke své mladé a

¹³⁵ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce: 3. Kronika válečných let*. Praha, 1996, s. 47.

¹³⁶ ANTONÍN – BOROVSÝ. *Panovnické vjezdy*, s.159-160.

¹³⁷ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 112.

¹³⁸ PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges I*. Praha, 1873, s. 190, č. 177.

atraktivní manželce Barboře stále více a více připoutaný a vyloučit z jeho strany nelze ani stálou naději na zplození vytouženého syna.

V roce 1424 získávala Barbora od svého manžela Zikmunda darem obrovské majetky, nevíme, proč tomu tak bylo zrovna v této době, ale stala se tak jednou z nejbohatších osob v Uhrách. Sám Zikmund jeden ze svých darů odůvodnil v darovací listině takto: „*Zkoumajíc tedy a starostlivě zvažujíc, jakým způsobem, jako, kde a z čeho bude Její Jasnost královna – obzvlášť v čase svého vdovství – žít svůj pozemský život v obvyklé slávě své Jasnosti podle potřeb svého postavení a hodnosti, aby se necítila Excelence královny připravená o privilegium svého postavení a okradená o světské věci a majetky, ale aby se radovala z toho, že jich má hojně bohatství...*“¹³⁹ V tomto období spolu manželský pár také trávil mnoho času, například v březnu roku 1424 odjeli do polského Krakova na slavnostní korunovaci Žofie, manželky polského krále Vladislava II. Jagella, polskou královnou. V období korunovace Žofie také pravděpodobně došlo k jejímu sblížení s Barborou, dokládá to vzájemná korespondence královen ve formě osobního listu, kde obě ženy řešily, mimo jiné, i intimní vztahy. Někteří historikové tuto korespondenci mají pouze za žertovný list, kdy si Barbora s Žofií navzájem navrhovaly výměnu manželů.¹⁴⁰

V roce 1432 Barbora nejspíše začala trpět blíže nespécifikovanými zdravotními obtížemi, s největší pravděpodobností právě díky nim neodcestovala spolu se Zikmundem Lucemburským do Itálie na jeho císařskou korunovaci.

Počátkem dubna roku 1436 odcestoval Zikmund do Segedína, kde proběhlo organizování obrany proti Turkům. Zároveň bylo také potřeba, aby král dosáhl dohody mezi koncilem a husitskou delegací o přijetí kompaktát a byl tak definitivně uznán českým králem. Sněm ve Stoličném Bělehradě, jež se odehrál v prosinci roku 1436, vznesl žádost z české strany o konání dalšího sněmu v Jihlavě. Do Jihlavy se manželský pár Barbora a Zikmund dostali údajně v nezakrytém voze pátého května roku 1436, oba pak pokračovali do Prahy, kam přijeli na svatého Bartoloměje, tedy dvacátého třetího srpna roku 1436. Vstupu do hlavního města Českého království mělo předcházet složité jednání právě v Jihlavě, kde byla pátého července roku 1436 po vzájemné dohodě přijata a vyhlášena kompaktáta, což bývá označováno za

¹³⁹ TÓTH, Norbet – NEUMANN, Tibor. *Zsigmondkori oklevéltár XI*. Budapest, 2008, s. 232, č. 584.

¹⁴⁰ CZWOJDRAK, Božena. *Zofia Holszańska*. Warszawa, 2012, s. 24, pozn. 62.

vrcholnou chvíli husitského věku.¹⁴¹ V samotné Praze proběhlo slavnostní odevzdání klíčů od městských bran do rukou královského páru, který byl následně přepraven do Královského dvora na Starém městě pražském. Některé prameny ale tvrdí, že dříve, než byli manželé přepraveni do Králova dvora, tak byli ubytováni v domě v Celetné ulici, kde se dnes nachází Nová mincovna, jelikož bylo za potřebí Králův dvůr nejdříve upravit.¹⁴² Posledního dne měsíce listopadu roku 1436 byli také hrabata z Celje povýšeni do stavu knížecího, bohužel se nám nezachovaly informace, do jaké míry tento počin byl dílem Barbořiným. Zikmundovým dalším přáním bylo, aby jeho nejdražší manželku Barboru kromě uherské a německé koruny zdobila také koruna česká.¹⁴³ Toto přání mu bylo roku 1437 splněno.

Historikové si kladli otázku o možném pobytu královny Barbory v moravském městě Brně. Její manžel Zikmund však v Brně zcela jistě několikrát pobýval, a to v roce 1419 po smrti bratra a českého krále Václava IV., dále během let 1421, 1422 a na počátku roku 1424. Nejdélším pobytem ve městě pak byla císařova účast na sněmu v roce 1435.¹⁴⁴ Z tohoto důvodu můžeme předpokládat, že pokud Barbora někdy v hlavním městě moravského markrabství byla, tak tomu bylo právě v doprovodu manžela Zikmunda. Přítomnost Barbory v Brně je tedy stále jen hypotetický konstrukt, avšak víme, že v roce 1419 byla zcela bezpečně ve městě Skalice, odkud odcestoval její manžel právě do Brna. Vzhledem k tomu, že se v Brně se v tomto období vyskytovala i královna Žofie, je více než pravděpodobné, že spolu s králem odcestovala i Barbora. Tuto možnou domněnku podpořil i Vavřinec z Březové, který dvacátého čtvrtého února roku 1420 napsal: „*toho dne přijel s královnou do Hory s zdržev se tam, přestěhoval se s řečenými královnami do Brna*“.¹⁴⁵

¹⁴¹ ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce III*. Praha 1993, s. 312.

¹⁴² KAVKA. *Poslední Lucemburk*, s. 200.

¹⁴³ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 173.

¹⁴⁴ MERTA, David – PEŠKA, Marek. *Barbora Celská v Brně*. In: Zaměřeno na středověk. Zdeňkovi Měřinskému k 60. narozeninám. Praha, 2010, s.395.

¹⁴⁵ BLÁHOVÁ, Marie. *Vavřinec z Březové. Husitská kronika. Píseň o vítězství u Domažlic*. Praha 1979, s. 213. K podpoře teorie o přítomnosti Barbory v Brně může přispět také archeologický výzkum, který byl proveden v roce 2007 a zkoumal kamenný dům v Jakubské ulici. Během tohoto výzkumu se podařilo odkrýt část interiéru jeho nejseverněji položené místnosti. Odkryta byla podlaha tvořena dlažbou. Právě tyto dlaždice jsou pro nás nyní stěžejní. Mezi dlaždicemi se totiž vyskytly tři druhy dlaždic reliéfních, kdy dvě byly svým vzhledem totožné. Obsahovaly výzdobu v podobě erbu. Erbovní znamení bylo identifikováno jako znak hrabat z Celje. Jedinou v tu dobu žijící osobou, která by české země případně mohla navštívit a měla s nimi vztah byla pouze Barbora z Celje. Doba položení dlaždic je datována mezi dobou smrti Václava IV. roku 1419 až do smrti Zikmunda roku 1437,

3.6.1 Barbora z Celje českou královnou

I přes výše avizovanou skutečnost, že o Barbořině povaze toho blíže moc nevíme, tak ji vzhledem k historickým faktům nelze zapřít výrazná flexibilita, tedy přizpůsobení se okolnostem a jakémukoliv prostředí, ať už s pozitivními či negativními vlivy. Tento jev můžeme pozorovat i v rámci Českého království, kdy se Barbora za velmi krátký čas dokázala s tímto prostředím sžít a s největší pravděpodobností si osvojila i místní jazyk, jak dosvědčuje korespondence s českými páni, jež byla prováděna v češtině. Z českého prostředí pak pocházeli i její kancléř Václav s lékařem Konrádem. Druhý zmiňovaný byl s větší pravděpodobností spíše německého původu, ale češtinu ovládal.¹⁴⁶ Po téměř dvou letech pobytu v českých zemích se Barbora dokázala sblížit s katolíky, například již v době svého příchodu do Čech s Oldřichem z Rožmberka, ale také s utrakvisty, například s Hynkem Ptáčkem z Pirkštejna či s bývalým katolíkem a nynějším umírněným utrakvistou Alešem Holickým ze Šternberka.¹⁴⁷

I v českých zemích jsou Barbora se Zikmundem nuceni zabývat se i uherskými záležitostmi. Zatímco Barboru zajímají především finance, tak jejího manžela tíží problematika tureckého nebezpečí. Zikmund ve své korespondenci z počátku roku 1437 sedmihradskému vévodovi Petrovi Čechovi z Levic napsal, že ihned po korunovaci své ženy Barbory přijede do Uher i za doprovodu vojska Čechů a společně se všichni měli vypravit proti Turkům.¹⁴⁸

Korunovace Barbory se konala v pondělí jedenáctého února roku 1437 v pražském chrámu svatého Víta a vedl ji kostnický biskup Filibert.¹⁴⁹ Samotnou podobu korunovace na českou královnou známe díky korunovaci její předchůdkyně Žofie Bavorské. Akt se příliš neodlišoval od korunovace uherských královen, jež je popsána blíže v kapitole výše. Jediným drobným rozdílem bylo místo pomazání, zatímco v Uhrách docházelo k pomazání královen na ramena, tak v Českém království tomu bylo na záda a na prsa. Barbora měla mít na sobě korunu jen malou chvíli, jelikož byla těžká, následně byla nad její hlavou pouze držena dvěma váženými pány. Po skončení obřadu opustila Barbora, nyní již s korunou na hlavě, chrám a vydala se na

případně Barbory v roce 1451. Nezbyvá nám nic jiného než se jen dohadovat o tom, kdo a proč nechal tyto dlaždice s erbem Barbory Celjské vyrobit. MERTA– PEŠKA. *Barbora Celská v Brně*, s. 400-402.

¹⁴⁶ URBÁNEK, Rudolf. *Císařovna Barbora a královna Alžběta*. In: *Královny a kněžny české*. Praha 1996, s. 142.

¹⁴⁷ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 175.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 178.

Pražský hrad, kde se uskutečnila bohatá hostina. Od svého manžela Zikmunda Barbora získala četné majetky, například město Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dvůr Králové nad Labem, Mělník či také Teplice, Svojanov, které patřily k věnným statkům českých královen.

Poslední roky Zikmundova života byly ve znamení snahy o uspořádání poměrů v Českém království. Zároveň také toužil po obnovení/raději upevnění královské moci. Z těchto důvodů proběhl v Praze svatováclavský sněm. Hlavním počinem tohoto sněmu bylo, mimo jiné, rozdělit úřady spravedlivě mezi obě náboženské strany – katolíky a utrakvisty. Panovník v posledních letech života musel čelit také problémům osobním, a to se svojí manželkou Barborou. Příčinou manželského konfliktu bylo hrabství Gorice. Hrabata z Gorici byli příbuzní s hrabaty z Celje. Barbořina sestra Alžběta byla provdána za Jindřicha IV., hraběte z Gorice. Alžběta však roku 1426 zemřela a z Jindřicha se stal vdovec bez mužského potomka. Problematika nástupnictví zažehla spor mezi rodem Celjských a rodem Habsburků, oba rody si na území dělaly nároky. Habsburkové v červnu roku 1436 podepsali dědičné smlouvy, avšak silící vliv hrabat z Celje představoval velkou hrozbu. Jindřich IV. tak o rok později? podepsal novou dědičnou smlouvu právě s Celjskými. Tato nová smlouva měla vejít v platnost ale pouze v případě, kdy by ani jedna strana neměla mužského dědice. I když v roce 1437 Zikmund potvrdil smlouvu mezi Jindřichem a Celjskými, tak později vnesl do hry o dědictví Jindřichovu dceru Annu, kterou nechal zasnoubit s Brunem della Scala.¹⁵⁰ Novomanželé Anna a Bruno se tak podle Zikmundova plánu měli stát dědici hrabství Gorice, které mělo připadnout rodu della Scala.¹⁵¹ Hrabata z Celje tak byli z celého procesu o dědictví vyřazeni, což logicky velmi zklamalo Barboru. Vrchol celého jejich konfliktu se měl odehrát v červnu roku 1437.

Poslední říšský sněm, kterého se během svého života Zikmund zúčastnil, byl ve městě Cheb a odehrál se koncem června roku 1436. Barbora ho nedoprovázela, zůstala v Praze. Je také velmi pravděpodobné, že byla Zikmundem jmenována místodržitelkou v Českém království v čase jeho nepřítomnosti.¹⁵² Autor Starých letopisů k tomuto přispěl slovy: „*toho času vyjel císař do Chba z Prahy k říši a ustavil místo sebe gubernátory paní královú a pana Menharta*

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 187.

¹⁵¹ THOMAS, Christiane. *Kampf um die Weidenburg. Habsburg, Cilli und Görz 1440-1445*. In: Mitteilungen des österreichischen Staatarchiv Bd.24. Wien, 1971, s. 4.

¹⁵² Císaře Zikmunda na cestě na říšský sněm v Chebu zdržely nepokoje v Českém království, z tohoto důvodu byl nucen nechat v Praze i svoji manželku císařovnu Barboru.

z *Jindřichova Hradce*“.¹⁵³ Kolem roku 1437 pak panovník vážně onemocněl. Podle některých to měl být Boží trest za popravu Jana Roháče z Dubé, jež proběhla téhož roku, oheň pekelný mu měl zachvátit nohu a nikdo už mu od té choroby neuměl pomoci.¹⁵⁴ Ve skutečnosti však měl Zikmund těžký zánět v noze, který souvisel s dlouhodobým onemocněním dnou. Císař měl zažívat ukrutné bolesti.

Zikmundův zhoršující stav ho přinutil opustit České království a vydat se na dlouhou cestu do Uher, jelikož údajně cítil, že se jeho dny na pozemském světě rychle krátily. „*Zikmund opustil Prahu na svatého Martina, 11. listopadu, v noci chtějí ujíti smrti, aby v Čechách neumřel,*“¹⁵⁵ popsal jeho cestu autor *Starých letopisů českých*. Na otázku, zda byla v této době se svým manželem i Barbora, nám odpověděl Bartošek z Drahonic, který napsal, že král odešel před úsvitem s velkým průvodem – spolu s ním odešla královna Barbora a hrabě Celjský.¹⁵⁶ Jiný kronikář, Ondřej z Regensburgu, přidal informaci o amputaci jednoho z palců na Zikmundově noze, a to kvůli jeho rychle se zhoršujícímu se stavu.¹⁵⁷ Stav Zikmunda byl tak vážný, že se dokonce i roznesla falešná zpráva o jeho smrti. Bohužel od chvíle, kdy Barbora odešla z Prahy, o ní dobové prameny na čas mlčí.

Poslední Zikmundovu cestu máme popsanou ze svědectví člověka, který se s panovníkem někdy v tomto čase osobně potkal, jednalo se o legáta koncilu Jorgeho, biskupa z Vichu. Jorge uvedl, že průvod s těžce nemocným Zikmundem dorazil osmnáctého listopadu do Telče a následně se odebral do Znojma.¹⁵⁸ Celá trasa mezi těmito dvěma městy měla být pro Zikmunda velkým utrpením. Soucit k němu biskup Jorge vyjadřuje především ohledně velké zimy, které musel průvod čelit. Zimní počasí bylo velkým problémem i pro mladé účastníky průvodu, pro sedmdesátiletého Zikmunda to musela být doslova cesta peklem. Císař byl přenášen v provizorním a před zimou nechráněném křesle (*cathedra*) mezi dvěma koňmi kráčeujícími za

¹⁵³ ŠÍMEK, František. *Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu*. Praha, 1937, s. 74.

¹⁵⁴ „*A když bylo po mši, z dopuštění božieho oheň pekelní zapálil jemu nohu, a tak od té nemoci žádný jemu pomoci nemohl. To, když se stalo, císař rychle poslal posla, aby, jest-li živ, zase jeho přivedli a nic mu nečinili, a on již byl visal. A tak Pán Buoh všemohúci pomstil toho zřetedlně.*“ Tamtéž, s. 78.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 79.

¹⁵⁶ *Fontes rerum Bohemicarum V*. Praha 1873, s. 621.

¹⁵⁷ LEIDINGER, Andreas. *Quellen und Erörterungen zur Bayerischen und deutschen Geschichte I*. München, 1903, s. 497.

¹⁵⁸ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 193.

sebou. Zikmund trpěl během velkého mrazu i velkými horečkami a údajně vypadal více mrtvý než živý. Přibližně třikrát během cesty panovník upadl do bezvědomí. Jorge uvedl, že za Zikmundovu nemoc může především vyčerpání a špatná životospráva, a pokud bude dále v cestě pokračovat, tak podle biskupa zemře, jelikož ztratí velkou spoustu svých posledních sil. Zikmund Lucemburský zemřel ve Znojmě devátého prosince roku 1437 v nedožitých sedmdesáti letech a jeho smrtí vymřela česká větev dynastie Lucemburků po meči.

3.7 Barbora v exilu

Krátce před svojí smrtí odhalil Zikmund spiknutí své manželky Barbory s českými utrakvisty v čele s Barbořiným blízkým přítelem Hynkem Ptáčkem, kteří byli proti nástupnictví Albrechta Habsburského. Albrecht Habsburský v této době velmi toužil po moci v Českém království a vnímal Barboru jako svou úhlavní konkurenci.¹⁵⁹ Albrecht si zřejmě uvědomoval, že by byla jeho vláda ohrožena, a proto projevil enormní zájem o Barbořino odstranění. Vzhledem k tomu, že se nedalo předpokládat, že brzy zemře, musel si Albrecht poradit jinak – zabavením Barbořiných majetků. Tento úkol však nebyl jednoduchý, protože byla Barbora legitimní majitelkou všech svých panství. V podstatě jediná možnost, jak tohoto cíle dosáhnout, bylo zbavit Barboru svéprávnosti, tj. udělat z ní vlastizrádkyni. Na této špinavé práci se pravděpodobně značným dílem podílel Zikmundův kancléř Kašpar Šlik, který donášel informace, i o jeho vlastní manželce, již císaři. S největší pravděpodobností poupravené.¹⁶⁰ Pětačtyřicetiletá Barbora tak byla na sklonku manželova života zatčena. Zpráva o jejím zatčení se rychle rozšířila a vyvolala nepokoje v Praze. Avšak vzbuřenci nebyli vyslyšeni a Albrecht se nechal dvacátého devátého ledna roku 1438 korunovat v Praze českým králem.

Barbora byla poté nucena odejít do exilu, který našla v nedalekém Polském království. Cesta to pro královnu nebyla jednoduchá, jelikož při cestě z Uher ji i s družinou napadli Albrechtovi

¹⁵⁹ Babora z Celje se po smrti svého manžela mohla stát regentkou v Čechách, což je ale velmi nepravděpodobné, protože v království panovaly rozbroje a takřka se v něm nedalo vládnout. Navíc by tato regentská vláda trvala přibližně dva roky, než by polský král Vladislav dosáhl dospělosti. Byla zde samozřejmě také možnost se za polského krále provdat, ale opět je to velmi nepravděpodobný scénář – Barbora by tímto vdavkem přišla o bohaté věnné majetky, které ji náležely pouze jako vdově. Barbora byla věnnými majetky ekonomicky zabezpečena a bylo by nanejvýš zvláštní, kdyby se byla ochotna vzdát svého bohatství v Uhersku, kde si de facto mohla sama vládnout. Sňatkem s nepnoletým Vladislavem by tedy nezískala nic víc než krátkodobou vládu v rozbourěných Čechách.

¹⁶⁰ Bohužel už není možné zjistit, co bylo umírajícímu Zikmundovi o Barboře řečeno, aby následně vydal zatykač na Barboru. Není tedy ani jisté, zda zatykač vydal sám Zikmund.

přivrženci. I přes četné zajatce a oběti na životech si Barbora nakonec dokázala zachránit svůj život. Přišla však o své poklady, které si s sebou vezla. Piccolomini o celém incidentu napsal následující: „*Barbara post mortem Sigismundi ad Polonos cum ingenti auro argentoque proficisci voluit, sed intercepta spoliataque est*“.¹⁶¹

Koncem října roku 1438 však král Albrecht Habsburský zemřel na úplavici při návratu z protiturecké výpravy a Barbora tak mohla pocítit lehkou naději na zlepšení její dosavadní situace, avšak opět nevíme, jaké pocity ze zeťovy smrti královna opravdu měla.¹⁶² Jestli Barbora vidinu naděje pocítovala, či nikoliv, neměnilo nic na faktu, že žádná naděje nakonec nepřišla. Část uherské šlechty si za nového krále zvolila krále Vladislava, který se měl podle nich stát i novým manželem vdovy Alžběty Lucemburské. V roce 1440 uherští páni dokonce získali od Alžběty slib, že se za Vladislava opravdu provdá a Vladislav se naopak počátkem března stejného roku zavázal, že nepřiveze ani nedá nikým přivést královnu Barboru do Uher, naopak se ale zavázal, že jí zabezpečí majetky mimo uherské hranice.¹⁶³ Barbora z Celje tak v milovaných Uhrách prohrávala svůj boj, který měl svůj počátek již v posledních dnech Zikmundova života.

Po smrti Albrechta Habsburského se začaly objevovat informace, že za jeho smrti stála právě Barbora, která ho měla údajně otrávit. Kronikář basilejského koncilu Erhard von Appenweiler, který zaznamenával basilejské události v letech 1439 až 1471, k této problematice napsal: „*v předvečer svátku Všech svatých, 31. října, roku 1439 zemřel římský, český a uherský král Albrecht, vynikající křesťan, který mnoho vykonal pro církev a nešetřil ani sebe, ani svoje majetky v boji křesťanství proti nevěrným Čechům a – jak se říká- otrávil ho jedem matka jeho manželky*“.¹⁶⁴

Ohledně zatčení královny Barbory existují dvě základní skupiny pramenů. První z nich, kam bychom zařadili například zprávy Kašpara Šlika, Thomase Ebendorfera či Piccolominiho,

¹⁶¹ Překlad autora. „*Po smrti Zikmunda chtěla Barbora jít k Polákům s velkým množstvím zlata a stříbra, ale byla zadržena a okradena.*“ PICCOLOMINEUS. *De viris illustribus*, s. 91. K této problematice také JANSSEN, Johannes. *Frankfurts Reichskorrespondenz nebst andern verwandten Aktenstücken von 1376-1549*. Bd. I. Freiburg im Breisgau, 1863, s. 463.: „*Die alde konginne ist in Krakawe, und ist alle ir gelt barschafft etc. In Ungern bleben wole uff zweymalhundertdusent gulden wert, und auch fast kleynod.*“

¹⁶² DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 218.

¹⁶³ KATONA, István. *Historica critica regum Hungariae VI*. Budae, 1790, s. 23-30.

¹⁶⁴ BERNOULLI, August. *Die Chronik Erhards von Appenweiler 1439-1471, mit ihre Fortsetzungen bis 1474*. In: *Basler Chroniken*. Bd. 4. Leipzig, 1890, s. 251.

případně Długosze, který z Piccolominiho vycházel, tvrdí, že sám Zikmund odhalil spiknutí a dal svoji ženu Barboru zatknout, nebo že Barbora tajně plánovala sňatek s polským králem.¹⁶⁵ Druhá skupina pramenů tvrdí, že zatčení Barbory bylo dílo jejího zetě Albrechta Habsburského, mezi tyto prameny bychom zařadili například listy Aleše Holického ze Šternberka, Windeckeho kroniku či kroniku Starého kolegiáta pražského.¹⁶⁶

Hynek Ptáček na pražském sněmu v roce 1440 vydal usnesení, kterému se začalo říkat tzv. „*mírný list*“.¹⁶⁷ Na tomto sněmu se nezapomnělo ani na Barboru, kdy jí v návaznosti na Ptáčkovu usnesení byly sněmem potvrzeny všechny její nároky na majetky v Českém království a do Uher bylo vysláno poselstvo, které žádalo o spravedlivé vyrovnání se s osobou Barbory z Celje.¹⁶⁸ V této době se na scéně objevila také Barbořina jediná dcera Alžběta, která byla těhotná a přesvědčená o tom, že jejím prvním potomkem bude syn. Pro nenarozené dítě chtěla Alžběta Lucemburská za každou cenu udržet české i uherské panství a vydala prohlášení, ve kterém slíbila, že po porodu sama navštíví České království.¹⁶⁹

Po narození Ladislava Pohrobka, syna Alžběty Lucemburské a již zesnulého Albrechta Habsburského, v Uherském království propukla občanská válka. Uherská společnost se rozdělila do dvou táborů, přičemž jeden podporoval ve vládnutí dynastii Habsburků, tedy i Ladislava Pohrobka, a druhá se spíše přikláněla k dynastii Jagellonců, tedy k vládnoucímu králi Vladislavovi. Je nanejvýše jasné, že v této složité situaci neměla Barbora žádnou šanci v oblasti domáhání se svých uherských majetků. V roce 1440 nemáme o Barboře téměř žádné zprávy, výjimkou by mohl být její věrný přítel Hynek Ptáček, který se i nadále snažil a vytrvával při obraně a znovuzískání jejich majetků.¹⁷⁰

Léto 1441 strávila Barbora z Celje na krakovském královském dvoře, ale prožívala zde zcela jistě nezáviděníhodnou situaci. Vladislav III. totiž vedl válku s její jedinou dcerou Alžbětou, která hledala pomoc pro syna Ladislava všude, kde se jen dalo. Možná i z tohoto důvodu se během roku 1441 Alžběta svojí matkou Barborou usmířila, bylo jí totiž jasné, že bez podpory

¹⁶⁵ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 219-222.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena. *Velké dějiny země koruny české VI. 1437-1526*. Praha, 2007, s. 58.

¹⁶⁸ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 225.

¹⁶⁹ URBÁNEK, Rudolf. *České dějiny III: Věk poděbradský I*. Praha, 1915, s. 464-565.

¹⁷⁰ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 227.

Hynka Ptáčka, Jiřího z Poděbrad, Menharta z Hradce Králové, Aleše Holického ze Šternberka a dalších českých utrakvistů neměla šanci zajistit pro Ladislava českou korunu. Bez míru s Barborou by žádného z výše uvedených pánů na svoji stranu zřejmě nedostala.

Avšak rodinné smíření dcery s matkou znamenalo pro Barboru nucený odchod z Polska, a to již z výše uvedeného důvodu nevraživosti polské královské rodiny.. Barbora se tak přibližně po čtyřech letech vrátila do Českého království. Dvacátého července roku 1441 byla ve Vratislavi, kdy ji ze Slezska až po Chrudim doprovázel Hynek Krušina z Lichtenburka a od Chrudimi se jí ujal samotný Hynek Ptáček za doprovodu Aleše Holického ze Šternberka a Jiřího Bočka z Kunštátu, se kterými královna dorazila 25 července do královnina věnného města Mělník.¹⁷¹ Počátkem listopadu roku 1441 vydal kancléř Kašpar Šlik prohlášení městu Zhořelec, ve kterém napsal, že císařovna pobývala na Mělníce a je zajedno se svojí dcerou.¹⁷² Za rok od osudového smíření Alžběta Lucemburská zemřela, nejspíše na následky travičského atentátu.¹⁷³ Vzhledem k tomu, že smrt Alžběty byla nečekaná, předpokládá se cizí zavinění.¹⁷⁴ Již záhy po Alžbětině úmrtí se spekulovalo, že byla otrávena. Například rakouský kronikář Weit Arenpeck tvrdil, že jed se nacházel v kožichu, který Alžběta dostala od Vladislava.¹⁷⁵ Úplnou pravdu o příčině a důvodu smrti se již asi nikdy nedozvíme. Skutečností však zůstává, že na smrt Alžběty mělo spadeno více lidí. Mezi nimi například i uherští magnáti, kteří považovali dohodu s Alžbětou o právech jejího syna Ladislava za potupu – znevažovala totiž jejich volbu. I když Alžběta uznala doživotní práva Vladislava na uherský trůn a její syn Ladislav měl nastoupit až po Vladislavově smrti, byla zajisté doživotně velkou potencionální hrozbou pro mnoho uherských předáků.¹⁷⁶ Fakt, že Alžběta byla trnem v oku již delší dobu potvrzuje i zmínka o ohrožení života královny

¹⁷¹ Tamtéž, s. 229.

¹⁷² „So ist die keiserin auch zu Melnik, und verstee nit anders, denn sie mit ir tochter wol eynig ist etc.“ JECHT, Richard. *Codex diplomaticus Lusatae superioris IV: umfassend die Oberlausitzer Urkunden unter König Albrecht II. und Ladislaus Posthumus*. Görlitz, 1911., s. 203.

¹⁷³ DVORÁKOVÁ, Daniela. *Alžbeta Luxemburská, Žigmundova dcera, v rokoch 1438-1442*. In: HOP Historie – Otázky – Problémy č. 2, Praha, 2011, s. 156 a 158.

¹⁷⁴ Avšak prvotními možnostmi příčiny úmrtí byla i dlouhodobá bolest v podbřišku, kterou Alžběta zanedbávala.

¹⁷⁵ DURST, Rudolf. *Königin Elisabeth von Ungarn und ihre Beziehungen zu Österreich in den Jahren 1439–1442*. In: Jahresbericht über das k. k. Staatsgymnasium in Böhm.-Leipa, 1906–1907, s. 17.

¹⁷⁶ Kdyby měl totiž Ladislav legitimního syna hrozilo by v Uhersku opět dvojvládí.

ze čtrnáctého září 1442. Královna tehdy zaplatila dvojici mužů, kteří jí převezli z Bratislavy do Kitsee po tom, co měla sama uniknout v Bratislavě smrti.¹⁷⁷

Barbora Celjská tak svou jedinou dceru Alžbětu přežila o 9 let. V roce 1449 byli všichni hlavní aktéři, Albrecht Habsburský a Kašpar Šlik, kteří vystupovali proti královně Barboře, již mrtví. Můžeme se domnívat, že se jednalo o spravedlivý trest, jelikož si žádný z nich královna ukradeného bohatství dlouho neužil.¹⁷⁸ Barbora se tak musela smířit, že už jsou všechny její dosažené majetky nenávratně pryč. Žila nyní z příjmů věnných majetků na svém panství v Mělníce. Piccolomini nám tuto problematiku blíže specifikoval slovy, že Barbora sice nežila život hodný císařovny, ale ani ne v bídě.¹⁷⁹

Nelze pochybovat o tom, že Barboru velmi zasáhla smrt jejího věrného přítele, důvěrníka a ochránce Hynka Ptáčka v roce 1444. Zajisté si také ale uvědomovala, že nemůže zůstat bez ochrany, a tak bylo potřeba jeho místo, co nejdříve nahradit. O rok později tak Barbora jmenovala svým gubernátorem pětadvacetiletého Jiřího z Poděbrad, budoucího českého krále. Zároveň mu královna svěřila všechny svoje majetky.¹⁸⁰ Příkladem toho může být vzbouření královského věnného města Jaroměř, kdy jaroměřští měšťané zajali Barbořiny konšele a některé dokonce z města vyhnali. Barbora tak věnovala město Jaroměř právě Jiříkovi z Poděbrad, který si s celou situací bravurně poradil, a ještě v roce 1448 město vydalo listinu, ve které je slíbena věrnost Jiřímu z Poděbrad.

V posledních letech Barbořina života bohužel nemáme o královně mnoho informací. Víme jen to, že listiny byly její osobou vydávány převážně v českém jazyce, což znovu potvrzuje výše zmiňovanou flexibilitu k prostředí. Nevíme také ani jak Barbora žila na Mělníce, kdo tvořil její královský dvůr a dochovány jsou v podstatě jen fantazie Piccolominiho a dalších, že se Barbora v těchto dobách věnovala převážně alchymii. Původce všech těchto informací byl Jan z Lázu, známější pod latinským pseudonymem Johannes Lasnioro, který ve svém rukopise *Via universalis* z roku 1440 tvrdil, že Barbora dokázala sama vyrábět pravé zlato a stříbro.¹⁸¹ Blíže

¹⁷⁷ V této souvislosti se také někdy hovoří o tzv. prvním atentátu na královnu Alžbětu. DVOŘÁKOVÁ. *Alžběta Luxemburská*, s. 156.

¹⁷⁸ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 232.

¹⁷⁹ „Nunc quedam castella possidet regni Bohemie, que regine spectant, in quibus etsi non uitam imperatrice dignum, non tamen inopem ducit.“ PICCOLOMINEUS. *De viris illustribus*, s. 91

¹⁸⁰ ŠÍMEK. *Staré letopisy*, s. 103.

¹⁸¹ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 235.

o tom uvedl: „Zašel jsem za ní a podrobil ji zkoušce z této vědy, ale odpověděla mi lstivě, jako je u žen zvykem. Viděl jsem, že vzala rtuť a arsen a další látky, které (nejmenovala, ale) dobře znala a udělala z nich prášek. Tím dokázala na bílo obarvit (tj. postříbřit) měď, tento kov sice vypadal jako stříbro, avšak nesnesl kladivo. Tak oklamala mnoho lidí. Též jsem ji viděl, jako posypala rozžhavenou měď nějakým práškem, který když vnikl do mědi, změnil ji tak, že vypadala jako stříbro, a když toto „stříbro“ roztavila, stalo se zase mědí. Jindy jsem viděl, jak smíchala různé prášky, mezi nimi „crocus martis“ (síran železnatý) a „crocus veneris“ (oxid měďnatý), a vyrobila z nich jakýsi cement, který když smíchávala se zlatem a stříbrem, získala na pohled čisté zlato a stříbro a tím oklamala hodně kupců. Viděl jsem u ní mnohé klamy a podvody, proto jsem ji napomenul. Chtěla mě za to uvěznit, ale s pomocí Boží jsem ní pokojně odešel.“¹⁸² Podle tohoto svědectví tak celá Barbořina alchymie spočívala v barvení mědi.

V roce 1451 se v Českém království objevil velký mor. Identifikaci nemoci musíme brát ale s rezervou, jelikož doboví kronikáři označovali morem všechny smrtící epidemie.¹⁸³ Mor si nevybíral, koho ohrozí na životě, ba naopak, morem byly ohroženy všechny vrstvy obyvatel od těch nejvýše postavených až po spodinu společnosti. Je ale pravda, že statisticky nejohroženější vrstvou bylo měšťanstvo. Bohužel se tragickým následkům této morové epidemie nevyhnula ani Barbora z Celje, která na její následky zemřela. Celou nešťastnou situaci nám blíže přiblížil autor *Starých letopisů českých*: „Tohož léta v neděli (11. července 1451) před sv. Markétú byl mor veliký v zemi české a umřela jest cesařová Barbora, žena cesaře Zikmunda, na Mělnice a pochována jest v kostele sv. Václava na hradě pražském.“¹⁸⁴ Smrt královny Barbory popsal ve svém listě ze srpna 1451 pro kardinála Carvajala i Piccolomini. „meztím zemřela císařovna

¹⁸² „Ego audiens ex variis linguis loqui de regina divae memoriae regis Sigismundi, quod esset perita in arte physica, intravi ad eam et feci examen cum ea de arte physica, astute autem respondit mihi quae mulier. Vidia ab ea quod cepit mercurium et arsenicum, et alias quas ipsa svivit bene, et ex illis fecit pulverem, qui cuprum dealbavit, optime probam sed malleum non sustinuit, et ex eo multas deceptiones fecit inter homines. Intem aliud vidia ab ea quod fecit pulverem, et quodcunque metallum desuper aspergebat, calefaciens tunc pulvis ingrediabatur in massa corporis, quod assimiliebatur argenti puri in testa combusti, verum cum fundebatur, versum est in cuprum ut prius fuit, et sic vidia ab ea multas falsitates. Iterum vidia ab ea, quod accepit crocum Martis, crocum Veneris et alios pulveres, et miscebantur simul, et ex fecit cimentum, et cum cepit pars cum parte auri et argenti et in hoc junctabatur, apprebat aurum purum intus et exterius, et cum fundebatur totum rubedinem amittebat, et sic multi mercatores per hoc erant decepti. Multas autem ab ea vidi /videns/ truffas et deceptiones, correxi ea.“ KOPP, Hermann. *Die Alchemie in ältere und neuerer Zeit. Ein Beitrag zur Culturgeschichte I.* Heidelberg, 1886, s. 160.

¹⁸³ DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 236.

¹⁸⁴ ŠÍMEK. *Staré letopisy*, s. 114.

*Barbora, který byla manželkou Zikmunda a sestrou hraběte Fridricha z Celje. Její tělo přepravili do Prahy a pochovali na hradě. Byla to srdnatá žena, ale jak se říká, nevěřila velmi na posmrtný život. Teď, pokud žila zbožně, dostane se jí odměny. (Mnozí) o zesnulé hovoří, že vypustila duši, jako se patří na křesťanku.*¹⁸⁵

Tělesné pozůstatky byly na poslední cestě Barbory z Celje doprovázeny i husitskými kněžími na znak uznání královniny přízně vůči utrakvistům.¹⁸⁶ Barbora byla pochována v Martinské kapli, dnešní kapli svatého Ondřeje, Chrámu svatého Víta na Pražském hradě. Historickým paradoxem nadále zůstává fakt, že její manžel Zikmund Lucemburský, který byl přes svého otce Karla IV. neodmyslitelně spjatý s českým prostředím, ulehl k poslednímu odpočinku v uherském Varadíně, zatímco Barbora, jejíž kořeny bychom hledali až v dnešní Bosně a Hercegovině, našla klid v Praze.¹⁸⁷ Královští manželé Barbora a Zikmund, kteří k sobě navzájem, alespoň po určitá období, chovali lásku, tak byli nenávratně odloučení díky volbě místa posledního odpočinku. I po smrti však měli oba stejný osud, tedy spíše jejich hrobky, ani jedna se totiž do současnosti nezachovala. Zatímco tu Zikmundovu zničili Turci, tak ta Barbořina nejspíše padla za oběť četným přestavbám katedrály. V šestnáctém století dle Georga Braina na Barbořině náhrobku byla vyryta tato slova: „*tumulum Barbarae, coniugus Sigismundi Cesaris*“.¹⁸⁸ Bohuslav Balbín v druhé polovině sedmnáctého století pak popsal materiál královnina náhrobku, jež měl býti z mramoru: „*obiit libidinosa mulier Mienicii in Bohemia An. 1451. Pragam devecta in Ecclesia S. Viti in Sacello Martiniciorum condita, quod hodiéque in marmore sepulchri legimus*“.¹⁸⁹ Na přelomu osmnáctého a devatenáctého století měla být v místě hrobky dřevěná deska v Martinské kapli, na které stálo: „*Barbara ex Comitum Ciliae nobili stemmate, R. Imp. Sigismundi Hungariae, Bohemiaeque Regis coniux moritur Calendis*

¹⁸⁵ „*Interea et Barbara emperatrix, que fuit Sigismundi conjunx, Friderici comitis Cilie soror, diem obiit, cujus corpus Pragam delatum in castro sepulum est. cordata mulier fuit sed future vite, ut ajunt, parum credula nunc, si pie vixit, mercedem habet. sunt qui defunctam bene et ut Christianam decuit supremum spiritum emisisse dicunt.*“ Fontes rerum austriacarum II/68, 27f.

¹⁸⁶ DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 237.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 237.

¹⁸⁸ „*Hrob Barbory, manželky císaře Zikmunda.*“ Překlad autora. CHLÍBEC, Jan. *Náhrobní monument Barbory Celské ve Svatovítské katedrále v Praze*. In: Jiří Roháček (ed.) *Epigraphica a Sepulcralia IV*. Praha, 2013, s. 525.

¹⁸⁹ „*V Mělnice v Čechách zemřela chtivá žena roku 1451. Přivezena do Prahy do kostela sv. Víta do Martinické kaple, kterou vidíme každý den v mramorové hrobce.*“ Překlad autora. BALBÍN, Bohuslav. *Miscellaneorum historicorum Bohemiae. Decadis primae, Liber VII. Sectio II*. Praha, 1687, s. 190. Zde je nutno podotknout, že byl Balbín ovlivněn Piccolominiho charakteristikou Barbory.

*Maii A.C. MCCCCXXIX.*¹⁹⁰ Nesprávně uvedené datum mohlo být napsáno z důvodu možnosti zničení desky některým z požárů katedrály.¹⁹¹ Rakev s Barbořinými ostatky se ale nedochovala. Ztracený hrob Barbory z Celje můžeme dnes chápat jako symboliku pomíjivosti světské slávy.

3.8 Královnin dvůr

Role královen byla podřadná jednak v korunovaci samotné, kdy král musel dát k celému aktu souhlas, ale také v problematice zřizování dvoru. Královna tak nabývala vyššího společenského postavení a práv korunovací. Dalo by se říci, že dvůr královen byl jen pobočkou dvora krále. V mnoha případech obsazoval panovník hodnosti u dvora královny. Jinak tomu nebylo ani v případě Barbory z Celje. Výzkumy historiků ukázaly, že dvůr královny tvořili lidé, kteří dříve působili na dvoře krále. Někdy dokonce tito lidé působili na obou dvorech současně. Pravidla pro podobu dvoru navíc Barboře nedovolovala na svém dvoře mít nikoho z řad rodinných příslušníků.

V letech 1405 až 1419, tedy od slavnostní korunovace uherskou královnou až po konflikt se Zikmundem, na Barbořině dvoře působili vesměs stejní lidé, kteří se dříve vyskytovali u dvora jejího manžela Zikmunda. O tom, že o složení Barbořina dvora do určité míry rozhodoval Zikmund, a ne Barbora samotná, svědčí například Barbořina listina o jmenování taverníka z roku 1407, kde nalézáme kancelářskou poznámku „podle znění krále“ (*ad contenta litterarum Regalium*). V textu samotném se dále píše, že taverník byl do této funkce ustanoven z milosti krále a v úřadě má zůstat do té doby, jak dlouho si to král a královna budou přát.¹⁹²

Rokem 1424, kdy Barbora získává větší majetky a roste tak i její vliv, se situace se dvorem mění. Faktem však nadále zůstává, že královnin dvůr byl de facto kopií dvora krále. Kromě palatina byly obsazeny všechny hodnosti, tedy kancléř, taverník, dveřník, pokladník, stolník apod. Funkci kancléře měl zastávat vesprimský biskup. Tato funkce však nebyla za královny Barbory obsazena, sama byla korunována arcibiskupem ostrihomským. S tímto problémem si rychle poradil Zikmund Lucemburský, který na místo vesprimského biskupa, tedy i kancléře

¹⁹⁰ „*Barbora urozeného původu od hrabat z Celje, královská císařovna. Manželka českého a uherského krále Zikmunda umírá v měsíci květen našeho letopočtu roku 1429.*“ Překlad autora. DVORÁKOVÁ. Barbora Celjská, s. 237

¹⁹¹ Požár v roce 1541, případně řádění kalvinistů v roce 1619. CHLÍBEC. *Náhrobní monument*, s. 526.

¹⁹² Tamtéž, s. 76.

Barbory, dosadil Jana z Alben.¹⁹³ Jan z Alben se později stal i biskupem záhřebským, hlavním kancléřem Zikmundovým či říšským kancléřem, který měl až do své smrti roku 1433 pod svou kontrolou všechny kanceláře Zikmunda, tedy i Barbory.

Nejvýznamnější osobou na královnině dvoře byl taverník (*magister tavernicorum regalium*), který měl na starosti například hospodářské záležitosti královny nebo soudní pravomoci nad královninými městy. Na dvoře Barbory ve funkci taverníka nejdéle setrval Desew de Kapla, a to v letech 1407 až 1412. Celkem bylo zaznamenáno sedm mužů v této funkci, přičemž čtyři lidé byli lidé Barbory (nikdy se neobjevili v blízkosti Zikmundova dvora) a tři lidé Zikmunda (dříve působící na jeho dvoře). Zikmundovi lidé v této funkci strávili dohromady třináct let, ti Barbořiny osm let.¹⁹⁴

Druhou nejvýznamnější funkcí byl dveřník (*magister ianitorum*), kde máme doložených osm lidí. Nejdéle v této funkci setrvala Ivanka z Krbavy, a to v rozmezí let 1430 až 1437. Barbora měla svých pět dveřníků, od Zikmunda přišli pouze tři. Obě skupiny byly ve funkci přibližně patnáct let.¹⁹⁵

Podobně bychom mohli analyzovat všechny funkce na Barbořině dvoře. Jen tedy stručně, v hodnosti maršálka (*magister agazonum*) se vystříдалo pět osob – například Desew z Gorjan. Funkci pohárníka byla do roku 1419 spojena s funkcí stolníka a byla vykonávána Vavřincem z Taru, kterého dosadil Zikmund. Ve třicátých letech došlo k rozdělení do svou samostatných hodností a vykonávali je lidé Barbory bez vazby na Zikmunda.¹⁹⁶

V průběhu let je také patrná změna sociální skladby Barbořiných hodnostářů. Do roku 1419 byli do funkcí obsazováni příslušníci staré uherské aristokracie, kteří byli již po několik generací ve službách krále, případně královny. Oproti tomu po roce 1420 byli do úřadů jmenováni lidé především z řad střední šlechty, případně z městského prostředí. Příkladem osoby, která byla jmenována až po roce 1420, byl například Filip Pokchel v hodnosti taverníka,

¹⁹³ Vesprimský biskup se stal kancléřem jenom tehdy, když král s královnou nerozhodli jinak. Právo vesprimského arcibiskupa stát se kancléřem ještě v této době totiž nebyla automatizovaná. ZSOLDOS, Attila. *Az Árpádok és asszonyaik. A királynéi intézmény az Árpádok korában*. Budapest 2005, s. 24 – 25. Nebo také DVOŘÁKOVÁ. *Komunikácia*, s. 77.

¹⁹⁴ Grafy (G1, G2, G3) dostupné z DVOŘÁKOVÁ. *Komunikácia*, s. 78-79.

¹⁹⁵ Grafy (G4, G5, G6), tamtéž, s. 79-80.

¹⁹⁶ Grafy (G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15), tamtéž, s. 81-84.

dříve pokladník či komorník.¹⁹⁷ V pozdějších dobách bychom ve službách Barbory mohli najít i muže, kteří upadli do nemilosti krále Zikmunda, například kastelána Martina z Cejkova.¹⁹⁸

Dvůr královny Barbory však pro Zikmunda nejspíše nepředstavoval vůbec žádnou konkurenci, a to i za skutečnosti, že si o něm v druhé polovině vlády rozhodovala královna sama. Naopak můžeme královnin dvůr brát jako druhé mocenské centrum, se kterým Zikmund pravidelně komunikoval a často od něj získával podporu při své politice.

Svůj dvůr měla Barbora z Celje po smrti svého manžela i na Mělníce, a to v letech 1441 až do své smrti v roce 1451. Podobu mělnického královnina dvora nám zaznamenal Piccolomini ve své Historii rakouské (*Historia Austriasis*)¹⁹⁹ a Historii české (*Historica Bohemica*).²⁰⁰ Piccolomini však chybně umístil Barbořin dvůr do Hradce Králové,²⁰¹ namísto Mělníku. Podle něj Barbora stárla uprostřed skupiny svých milenců a podléhala bláznovství. Měla také údajně tupit svaté panny, zpochybňovat jejich cudnost a v neposlední řadě také popírat posmrtný život.²⁰² Nutno podotknout, že Piccolomini se s Barborou po smrti Zikmunda nikdy nesetkal a bezbožnost připisoval v podstatě všem rivalům svého pána Fridricha III.

¹⁹⁷ Zápis z 12. února 1430: „*Filip Pechkell, komorník královny Barbory, stvrzuje, že mu Oldřich z Rožmberka zaplatil jakožto rukojmí Haška z Valdštejna 56 zlatých.*“ RYNEŠOVÁ, Blažena. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek I.* Praha, 1929, s. 115.

¹⁹⁸ DVOŘÁKOVÁ. *Komunikácia*, s. 85.

¹⁹⁹ PICCOLOMINI, Aeneas Silvius. *Historia Austriasis. I.-II. Monumenta Germaniae historica. Scriptores rerum Germanicarum.* Nova series, 24. Hg. WAGENDORFER, Martin - KNÖDLER, Julia. Hannover, 2009.

²⁰⁰ PICCOLOMINI. *Historica Bohemica*.

²⁰¹ „*V té době zemřela v Hradci císařovna Barbora, žena nesmírně smyslná.*“ Tamtéž, s. 203. Nebo také: CHLÍBEC. *Náhrobní monument*, s. 523.

²⁰² „*Žila veřejně se souložníky a muže častěji sváděla, než sama byla sváděna, necítila se vázána ani křesťanským náboženstvím, ani kterýmkoliv jiným, a dokonce popírala, že existuje nebe i peklo.*“ PICCOLOMINI. *Historica Bohemica*, s. 203.

Barbora poprvé navštívila Mělník již v roce 1420, avšak jeho držitelkou se stala až o několik let později, v roce 1437. Finálně se v tomto věnném městě usídlila až po návratu z polského exilu koncem července 1441.²⁰³ V Mělníku byl v době příjezdu Barbory gotický hrad, který později prošel barokní úpravou. S největší pravděpodobností považovala Barbora Mělník pouze za přechodné sídlo, a ne jako rezidenci, kterou se jí ve finále stal.²⁰⁴

Rekonstrukce personální skladby dvora na Mělníce je poměrně složitá, a to z důvodu malého množství pramenů. Můžeme tak identifikovat jména alespoň několika mála příslušníků mělnického dvora. Byl tu například Diviš z Talmberku, nejspíše ve funkci maršálka. Vaněk Valečovský z Kněžmostu jako podkomoří věnných měst a kancléř. Nechyběli ani služebníci Hanuš Steinhauf a Markéta Dožičinová.²⁰⁵ Dále tu byli také úředníci Zbih ze Šicendolfu a Pelhřim z Paseky, kterým měla Barbora dlužit peníze, bohužel nevíme přesně za co. Opomíjet nelze ani Hynka Ptáčka z Pirkenštejna, jakéhosi Barbořina rádce, který u dvora taktéž občas pobýval.

Barbora měla zcela jistě také zařízen doprovod v podobě společnic a ženského služebnictva, ale jména bohužel nejsou známa. Urození příslušníci pak byli většinou utrakvisté, které Barbora podporovala, i když sama zůstala do konce svého života katoličkou.

²⁰³ CHLÍBEC, Jan. *Mělnický dvůr královen vdov Barbory Celské a Johany z Rožmitálu*. In: *Mediaevalia Historica Bohemica*, roč. 21, č. 2. Praha, 2018, s. 8.

²⁰⁴ Barbora z Celje se chtěla vrátit do Prahy, kde dokonce jednala i ze zástupci Pražanů. Požadovala postoupení tzv. perkrechtu a ungeltu, dále domu sv. Benedikta na Hradčanech a pokoje na Pražském hradě k bydlení. Byl jí uznán pouze příjem z vinic a ungelt. u URBÁNEK. *Věk poděbradský*, s. 760.

²⁰⁵ CHLÍBEC. *Mělnický dvůr*, s. 11-12. Dopis z 1. října 1448: „*Královna Barbora Oldřichovi z Rožmberka: doporučuje jeho přízni svého služebníka Hanuše Steinhaufa.*“ RYNEŠOVÁ, Blanka – PELIKÁN Josef. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek 3*. Praha, 1937, s. 358.

3.9 Druhý život Barbory Celjské

Morová epidemie, která se českými zeměmi přehnala během roku 1451, sice ukončila život královny Barbory z Celje, ale zároveň se postarala o zrod Barbory nové. Tato nová Barbora však měla s tou původní pramálo společného, v dnešní době by se dala nazvat Barbora falešná či Barbora virtuální.²⁰⁶ Jak léta od královniny smrti postupně plynula, přibývalo také více historicky nereálných informací a pomluv. Barbora se tak s postupem času setkávala s přívlastky černá královna či německá Messalina.

Celý příběh Barbořina nevalného druhého života postupně vznikl na dvoře Fridricha III., který neměl rod Celjských ve velké oblibě. V jeho službách od roku 1443 působil humanista Aeneas Silvius Piccolomini,²⁰⁷ později známý jako papež Pius II. Součástí Piccolominiho práce byla kritika Fridrichových nepřátel, informace získával především od Fridricha III. a kancléře Kašpara Šlika. Kritika směřovala kromě Barbory například k Jindřichu IV. z Gorice, který se postaral o zrušení dědičných smluv s Habsburky, a proto byl Piccolominim popisován jako násilník, alkoholik, a dokonce jako tyran své manželky.

Negativní obraz Barbory se rodil především po její smrti. Piccolomini tvrdil, že Barbora údajně neměla věřit v posmrtný život.²⁰⁸ Avšak jako jednu z výjimek mohu zmínit například Piccolominiho dílo *De viris illustribus*,²⁰⁹ které bylo vydáno ještě za života Barbory, tedy před rokem 1451. Zde byla královně věnována stať s názvem *De Barbara imperatrice*, kde se s větší kritikou nesetkáváme. Bylo zde napsáno, že mnozí Zikmundovi sňatek s Barborou neschvalovali z důvodu nerovnoměrných společenských poměrů, Celjští totiž v této době nebyli mocní ani dostatečně urození.²¹⁰ Na druhou stranu zde byla Barbora vyobrazena jako velmi přitažlivá žena se znamenitou a štíhlou postavou.²¹¹

²⁰⁶ DVORÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 239.

²⁰⁷ Tamtéž, s. 244.

²⁰⁸ Tato informace se začala objevovat po vydání listiny o Barbořině úmrtí. Úmrtí listina je datována ke dvacátému prvnímu srpnu roku 1451.

²⁰⁹ PICCOLOMINEUS. *De viris illustribus*.

²¹⁰ „...nam regi nubere comitem impar videtur, nec tunc Ciliae comites, ut modo sunt, polentes erant, nec illustrati, nam sub domo Austriae censebatur.“ Tamtéž, s. 46.

²¹¹ „Haec autem Barbara egregii mulier corporis fuit, procera, candida...“ Tamtéž.

Piccolomini ji negativně vyobrazoval například ve třech redakcích *Historie Rakouské*.²¹² V první redakci bylo popisováno, jak Zikmund Barboru často nacházel při nevěře s rytířem Johannesem, ale nic jí nevyčítal, protože cizoložník Zikmund měl údajně odpouštět cizoložnici Barboře.²¹³ Opět zde byla zmiňována její údajná nedůvěra v posmrtný život, kdy podle ní docházelo ke smrti duše spolu s tělem. Druhá redakce byla kratší i střídmější. Královna se v této části měla vysmívat pannám, že nikdy nemohou okusit rozkoše, ale naopak zde chyběla nevěra s rytířem Johannesem. V Piccolominiho *Historii české*²¹⁴ (*Historica Bohemica*), nalezneme kapitolu o Barbořině smrti, která je totožná s *Historií Rakouskou*.

Z Piccolominiho díla dále čerpalo značné množství kronikářů, kteří se tak postarali o přenesení negativní tradice až do současných dnů. Například Antonio Bonfini, kronikář Matyáše Korvína, Hartmann Schedel, Albert Krantz, Jan Dubravius, Bohuslav Balbín či Johannes Cuspinianus. Poslední zmiňovaný působil na dvoře Maxmiliána I., kde také sepsal dílo *O císařích a vládčích* (*De Caesaribus et Imperatoribus*).²¹⁵ V něm jako první přirovnal Barboru k římské Messalině,²¹⁶ a právě toto označení se později ujalo v literárním prostředí. Na přirovnání k Messalině navazuje v šestnáctém století Johannes Jakob Fugger, který označení rozšířil o přívlastek „německá“. Z Barbory se tak od této chvíle stala německá Messalina²¹⁷ a označení se dochovalo až do dvacátého prvního století.²¹⁸

Společně s legendami o německé Messalině vznikaly také pověsti o takzvané černé královně. Barbora měla totiž mít tajnou alchymistickou dílnu na minimálně třech různých hradech, například v Chorvatsku v Samoboru u Záhřebu,²¹⁹ kde se měla věnovat černé magii. S černou

²¹² Nebo také *Historie Fridricha III.* (*Historica Friderici III. sive Historica Austrialis*) PICCOLOMINI. *Historia Austrialis I.-II.*

²¹³ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 245.

²¹⁴ PICCOLOMINI. *Historica Bohemica*.

²¹⁵ CUSPINIANUS, Johannes. *Iohannis Cuspiniani De caesaribus atque imperatoribus Romanis*. Strassburg, 1540.

²¹⁶ Tamtéž, s. 602.

²¹⁷ „Barbara a war eine Deutsche Messalina.“ FUGGER, Jakob. *Spiegel der Ehren des höchstlößlichen Kayserund Königlichem Ertzhauses Oesterreich. Sigismund von BIRKEN* (ed.). Nürnberg, 1668, s.459.

²¹⁸ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 251.

²¹⁹ PAUŠEK – BAŽDAR, Snježana. *Kraljica Barbara kao alkemičarka u Samoboru*. In: VDG Jahrbuch, Vol. 15. Zagreb, 2008, s. 279.

magií souvisí i údajné nařčení z vampirismu, které vyplynulo z již několikrát zmiňované Barbořiny nedůvěry v posmrtný život. Stala se tak zřejmě předlohou pro irského spisovatele Josepha Sheridana Fanu a jeho postavu Carmilla v díle *Století Drákuly (The Dracula Centenary)*.²²⁰ Carmilla má v knize strach ze smrti a vystupuje zde jako ženský protějšek Drákuly.

Další, kdo se manželským nesrovnalostem Barbory a Zikmunda věnoval, byl Enoch Widmann, který žil až zhruba o dvě století později a zabýval se hlavně psaním *Kroniky města Hof (Chronicum Curiae)*.²²¹ I on se vracel k stále oblíbenému tématu Barbořiny nevěry. Do příběhu přidal postavu rytíře Johanna de Wallenrotha, který měl kdysi dávno vyrůstat na dvoře Zikmunda Lucemburského a Barbora k němu měla zahořet láskou.²²² Johannes vedl velmi zhýralý způsob života, který později napravoval svojí udatností, například ve službách u knížete Albrechta Achilla, syna Fridricha I. Brandeburského. Zde je potřeba podotknout, že informace o rytířovi nejsou pouhým výmyslem. Jistý rytíř Johannes von Wallenroth skutečně existoval v okruhu Barbory, avšak v roce 1419 s ním mohla Barbora jen těžko být svému manželovi nevěrná.²²³ Johannes totiž působil u Barbory jako liptovský župan až mezi lety 1431 a 1435.²²⁴ Johannes byl však shodou náhod i jmenovcem arcibiskupa z Rigy. Z toho důvodu také začala vznikat pomluva, že údajným Barbořiným milencem je sám arcibiskup Johannes von Wallenrode. K podobné teorii se přikláněl i Nicola Burgmann, který tvrdil, že manželé žili na hromádce, spolu se švagrovou Žofií, jako Herodes a Herodias.²²⁵

Druhý život Barbory z Celje se zdaleka neodráží jen v umění psaném, ale také v umění výtvarném. Bohužel neznáme reálnou podobu královny Barbory. Proto to, co považujeme za Barbořin portrét může být jen její idealizovaná představa. Taková představa bývá často

²²⁰ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 255.

²²¹ MENCKE, Johann Burkhard. *Scriptores rerum Germanicarum III*. Lipsiae, 1730, s. 629-772.

²²² „Tunc temporis Iohannes de Wallenroth, eques, qui in aula Sigismundi Caesaris adolevit, et cuius amore altera Imperatoris uxor Barbara, Hermanni comitis Ciliensis filia, flagravit, Capiteneus apud nos per quatuor annos...fuit.“ Tamtéž, s. 713.

²²³ DVOŘÁKOVÁ. *Barbora Celjská*, s. 104.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ „Dux Ludwicus transit de Prussia et Regem quaerit, quem invenit in regno Ungariae in civitate Presburg cum uxore sua Barbara et uxore Wenzeslai fratris sui quandam Regis Bohemiae, quam secum tenuit, non sine suspicione gravi, sicut Herodes Herodianam“ OEFELE, Andreas Felix von. *Rerum Boicarum Scriptores I*. Augsburg, 1763, s.609.

zobrazována jako mladá, štíhlá a krásná žena. Přesně taková je svatá Barbora na tabulovém oltáři z finské Kalanti.²²⁶ Zikmund je zde lehko poznatelný díky charakteristické kožešinové čapce. Právě díky snadné identifikovatelnosti Zikmunda je velmi lákavé ztotožnit sv. Barboru s Barborou z Celje. Zikmund je v tomto případě vyobrazený jako Barbořin rozhněvaný otec. Může se tak tedy jednat o reminiscenci manželské roztržky z roku 1419. Další Barbořin kryptoportrét je k nalezení na nástěnné malbě v pohřební kapli v italském Raffiane. Zikmund zde symbolizuje suverénní postavu, která brání katolickou církev. Před panovníkem se nachází skupina žen. Jedna z nich, sedící uprostřed, má na hlavě korunu. S největší pravděpodobností se jedná o Barboru z Celje. Této hypotéze napomáhá také fakt, že žena s korunou má stejný účes jako Barbora z finské Kalanti.

²²⁶ Od roku 1908 je oltář uložen v Národním muzeu v Helsinkách.

4 Závěr

Cílem této práce bylo přiblížení životů dvou Zikmundových manželek. Hlavní pozornost byla věnována Marii Uherské a Barboře Celjské. Jejich životy byly přiblíženy na základě studia pramenů a odborné literatury. Bakalářská práce byla rozdělena do dvou, respektive tří, tematických okruhů. Nejdříve byl rozebírán život Marie a Babory před sňatkem se Zikmundem, kam byla zahrnuta témata jako původ, rodina či sňatková politika. Dalším okruhem bylo manželské soužití Marie a Barbory se Zikmundem. V případě Barbory z Celje bylo také popsáno, jaký život vedla po Zikmundově smrti, tedy jako manželka – vdova.

V bakalářské práci jsem se pokusila zodpovědět předem dané badatelské otázky. První z nich se zabývala okolnostmi, za nichž došlo k uzavření manželství. Marie Uherská se za Zikmunda Lucemburského provdala díky sňatkové politice jejího otce, Ludvíka Velikého. Ludvík zpočátku vedl boj se Zikmundovým otcem, Karlem IV., o braniborské dědictví. Boj skončil mírovým jednáním ve Vratislavi, kde byl dohodnut sňatek Zikmunda s některou z Ludvíkových dcer. Marie, jakožto Zikmundova budoucí manželka, byla vybrána až v roce 1375. Společně měl pár usednout na polský trůn. Karty osudu tomu ale chtěly jinak. Po smrti Ludvíka se Marie a Zikmund stali dědici trůnu uherského. Z důvodů bojů o uherský trůn bylo ale později ze Zikmundovy strany nutné si manželství prosadit zbraněmi.

K uzavření druhého manželství došlo díky Zikmundově zajetí uherskými magnáty. Panovník byl zajat údajně za dosazování cizinců do vysokých úřadů. Ze zajetí byl Zikmund vysvobozen díky intervencím Mikuláše II. z Gorjan a Heřmana II. z Celje. Důsledkem vysvobození bylo zasnoubení Zikmunda Lucemburského s Heřmanovou nejmladší dcerou, kterou byla Barbora z Celje. Svatba se uskutečnila po dosažení Barbořiny plnoletosti v roce 1405. Z manželství vzešel jediný potomek, dcera Alžběta Lucemburská.

Druhá badatelská otázka se snažila ověřit, zdali byl Zikmund svými manželkami nějak ovlivňován a případně jak. U první manželky Marie, která sama byla část svého života ovlivňována matkou Alžbětou, se mi bohužel nepodařilo žádný přímý vliv na manžela vypátrat. Víme ale, že se o Marii s odstupem času psalo jako o loajální a příkladné manželce. Do jaké míry bylo ale manželství šťastné a zdali měla i Zikmundova první žena nějaký podíl na politických či soukromých rozhodnutích svého muže, se nám nejspíše z důvodu krátkého trvání manželství a nedostatku pramenů již nepodaří zjistit.

Druhá manželka Barbora Celjská působila sebevědomějším dojmem a Zikmund si zajisté uvědomoval její kvality. O důvěře a vlivu Barbory na manžela svědčí fakt, že Zikmund své manželce svěřil podíl na správě země. Barbora se v politických otázkách snažila angažovat, ale Zikmund její intervence nereflektoval vždy. Zároveň však byli oba silnými osobnostmi a ke vzájemným střetům tak mezi nimi docházelo. Prameny nám popisují situaci, kdy se pohledy manželů rozcházely a Barbora se snažila svého muže přesvědčit o vhodném ženichovi pro dceru Alžbětu. Zde svůj vliv ale neprosadila.

U Barbory z Celje lze také dohledat její podíl na Zikmundových politických, případně soukromých, rozhodnutích a jeho fundacích. Víme, že od roku 1406 začala Barbora vydávat své vlastní listiny. V roce 1408 se pak stala spoluzakladatelkou Dračího řádu Zikmunda Lucemburského, který mimo jiné řešil nástupnickou otázku v případě neexistujícího mužského královského potomka. Od roku 1412 královna svého manžela zastupovala v době jeho nepřítomnosti v plné výši a stala se tak jeho rovnocenným partnerem. Barbora měla dále na starost finanční problematiku Uher, zatímco Zikmund se ve stejné době zabýval tureckou hrozbou. Zvláště po roce 1436 vedla Barbora samostatnou politickou linii a zajisté se snažila prosadit svůj názor a vliv, přestože se nám v pramenem dochovaly spíše zmínky o situacích, v nichž ve sporu se Zikmundem neuspěla.

Podíl na soukromých rozhodnutích není zcela jistě prokazatelný. Jedna z možných hypotéz, kde by soukromá otázka Barbory a Zikmunda mohlo hrát roli, je manželský konflikt o hrabství Gorice z roku 1437. V tomto případě Zikmund upřednostnil rok della Scala před hrabaty z Celje. Dále je zde potřeba zmínit povýšení hrabat z Celje do knížecího stavu. V tomto případě však nemáme informace, do jaké míry to byl Barbořin podíl. Nic to však nemění na závěru, že Barbora byla samostatnou, aktivní a emancipovanou ženou, která se nebála postavit manželovi nebo politickým soupeřům.

Zcela bezpečně však víme, že Barbora po svatbě získala od Zikmunda věnné majetky, které si spravovala sama. Za všechny zmíním například Starý Budín, Kecskemét, hrad Diosgyor či Kopřivnici. Na začátku roku 1437 pak od manžela získala další věnné majetky na území Českého království.²²⁷ Můžeme předpokládat, že se tak odehrálo za účelem zabezpečení Barbory v případě vdovství.

Ve své práci jsem se snažila přiblížit životní osudy Zikmundových manželek. Není jistě pochyb o tom, že Zikmund měl po svém boku silné a politicky aktivní ambiciózní ženy Ani jim se nevyhnuly různé problémy a nástrahy, kterým se musely přizpůsobit a čelit jim. Jejich životní osudy mohou zajisté inspirovat současnou i budoucí generaci. Tato bakalářská práce bohužel nemohla postihnout všechny aspekty života Marie Uherské a Barbory z Celje, ale právě problematika osudu žen v historii je v posledních letech tématem, které nabízí spoustu nezodpovězených otázek, a tudíž i spoustu prostoru pro badatelskou činnost.

²²⁷ „Císař Zikmund dává manželce své Barboře města Hradec nad Labem, Albrechtice, Chrudim, Vysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dvůr, Trutnov a Mělník s mnohými jinými městy, zámky, statky a důchody za věno tak, jak je držela i sestra jeho Žofie. [...] Královna má právo z těchto měst a statků bráti úroky a berni a dosazovati nad nimi úředníky, kmety a koňely, aniž by v tom příslušela jaká pravomoc zemskému podkomoří, ...“ Codex iuris municipalis regni Bohemiae III. Praha, 1948, č. 111, s. 185-186.

5 Použitá literatura

5.1 Prameny

BALBÍN, Bohuslav. *Miscellaneorum historicorum Bohemiae. Decadis primae, Liber VII. Sectio II.* Praha, 1687.

BERNOULLI, August. *Die Chronik Erhards von Appenweiler 1439-1471, mit ihre Fortsetzungen bis 1474.* In: Basler Chroniken. Bd. 4. Leipzig, 1890.

CARDAUNS, Hermann. *Chronik über Sigmund König von Ungarn.* In: Forschungen zur deutschen Geschichte vol. 16., Göttingen 1876.

Codex diplomaticus domus senioris comitum Zichy de Zich et Vásenkeő. A zichi és vásonkeői gróf Zichy-csalad idős-áganok okmánytára. V. svazek. Budapest, 1888.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae III. Praha, 1948.

CUSPINIANUS, Johannes. *Iohannis Cuspiniani De caesaribus atque imperatoribus Romanis.* Strassburg, 1540.

DLUGOSSI, Ioannis. *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 10.* Varsoviae, 1985.

DLUGOSSI, Ioannis. *Annales seu Cronicae incliti Regni Poloniae. Liber 9.* Varsoviae, 1978.

FEJÉR, Georgius. *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis. I-XI.* Budapest, 1829-1844.

Fontes rerum austriacarum: Briefe als Bischof von Siena, Bd 1. Wien 1918.

Fontes rerum Bohemicarum V. Praha 1873.

FUGGER, Jakob. *Spiegel der Ehren des höchstlöblichen Kayserund Königlichen Ertzhauses Oesterreich. Sigismund von BIRKEN (ed.).* Nürnberg, 1668.

JANSSEN, Johannes. *Frankfurts Reichskorrespondenz nebst andern verwandten Aktenstücken von 1376-1549.* Bd. I. Freiburg im Breisgau, 1863.

JECHT, Richard. *Codex diplomaticus Lusatiae superioris IV: umfassend die Oberlausitzer Urkunden unter König Albrecht II. und Ladislaus Posthumus.* Görlitz, 1911.

KATONA, István. *Historica critica regum Hungariae VI.* Budae, 1790.

KERLEN, Dietrich. *Deutsche Reichstgakten VII.* München, 1878.

- KOPP, Hermann. *Die Alchemie in ältere und neuerer Zeit. Ein Beitrag zur Culturgeschichte*. I. Heidelberg, 1886.
- KRONES, Franz. *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli. 2: Die Cillier Chronik*. Graz, 1883.
- LEIDINGER, Andreas. *Quellen und Erörterungen zur Bayerischen und deutschen Geschichte*. I. München, 1903.
- LUCIO, Giovanni. *Memorie istoriche di Tragurio, ora detto Trau*. Venetia, 1675.
- MALYUSZ, Elemér. *Zsigmondkori oklevéltár II - IV*. Budapest, 1958 - 1994.
- MENCKE, Johann Burkhard. *Scriptores rerum Germanicarum.III*. Lipsiae, 1730.
- NAGY, Imre. *Sopron vármegye történetéhez. Oklevéltár 1154-1411*. sv.I. Szerkeszti. Sopron, 1889.
- OEFELE, Andreas Felix von. *Rerum Boicarum Scriptores I*. Augsburg, 1763.
- PALACKÝ, František. *Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges I*. Praha, 1873.
- PAPSONOVÁ, Mária a kolektiv autorů. *Ulrich Richental: Kostnická kronika: historické rozprávanie o meste, ktoré sa stalo stredom Európy, a čo to znamenalo pre Slovákov a Čechov*. Budmerice, 2009.
- PAULO, Paulus De – ŠIŠIČ, Ferdo. *Memoriale Pauli De Paulo Patritii Iadrensis (1371-1408)*. Zagrabiae, 1904.
- PICCOLOMINEUS, Aeneas Sylvius. *De viris illustribus*. Stuttgart, 1842.
- PICCOLOMINI, Aeneae Silvii. *Historica Bohemica. Ediderunt et in linguam Bohemicam verterunt* MARTÍNKOVÁ, Dana – HADRAVOVÁ, Alena – MATL, Jiří. Praefatus est ŠMAHEL, František. Praha, 1998.
- PICCOLOMINI, Aeneas Sylvius. *Historia Austriacis. I-II. Monumenta Germaniae historica. Scriptores rerum Germanicarum*. Nova series, 24. Hg. WAGENDORFER, Martin - KNÖDLER, Julia. Hannover, 2009.
- PRZEDZIECKI, Aleksander. *Joannis Dlugosii seu canonici Cracoviensis Historiae Polonicae Libri XI*. Cracoviae, 1877.

RICHTENTAL, Ulrich. *Das Konzil zu Konstanz*. Kommentar und Text bearbeitet von FEGGER, Otto. Starnberg-Konstanz 1965.

RYNEŠOVÁ, Blanka – PELIKÁN Josef. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek 3*. Praha, 1937.

RYNEŠOVÁ, Blažena. *Listář a listinář Oldřicha z Rožmberka, svazek 1*. Praha, 1929.

ŠÍMEK, František. *Staré letopisy české z Vratislavského rukopisu*. Praha, 1937.

THURÓCZ, Johannes. *Johannes de Thurocz Chronika Hungarorum: Kronika Jána z Turca*. Přeložil SOPKO- Július. Bratislava, 2014.

TÓTH, Norbet – NEUMANN, Tibor. *Zsigmondkori oklevéltár XI*. Budapest, 2008.

WINDECKE, Eberhard. *Das Leben König Sigmunds by Theodor von Hagen and Oswald Holder-Egger*. Leipzig, 1899.

5.2 Sekundární literatura

ANTONÍN, Robert - BOROVSÝ, Tomáš. *Panovnické vjezdy na středověké Moravě*. Brno, 2009.

BARANYAI, Béla. *Zsigmond király ún. Sárkány-rendje*. In: Századok 59-60. Budapest, 1925-1926.

BAUM, Wilhelm. *Císař Zikmund: Kostnice, Hus a války proti Turkům*. Praha, 1993.

BERAN, Zdeněk. *České královny a královská věnná města v pohusitské době (1436–1526)*. In: Mediaevalia Historica Bohemica. Praha, 2019.

BLÁHOVÁ, Marie. Vavřinec z Březové. *Husitská kronika. Píseň o vítězství u Domažlic*. Praha, 1979.

BOBKOVÁ, Lenka – ŠMAHEL, František. *Lucemburkové: česká koruna uprostřed Evropy*. Praha, 2012.

CZWOJDRAK, Božena. *Zofia Holszańska*. Warszawa, 2012.

ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena. *Velké dějiny země koruny české VI. 1437-1526*. Praha, 2007.

DOPSCH, Heinz. “Die Freien von Sannegg als steirische Landherren und ihr Aufstieg zu Grafen von Cilli.” In Celjski grofje, stara tema—nova spoznanja (The counts of Cilli, old topic—new knowledge), ed. Rolanda Fugger Germadnik, 23-36. Celje: Pokrajinski muzej

1998.

DURST, Rudolf. *Königin Elisabeth von Ungarn und ihre Beziehungen zu Österreich in den Jahren 1439–1442*. In: Jahresbericht über das k. k. Staatsgymnasium in Böhm.-Leipa, 1906–1907.

DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, Dana – ZELENKA, Jan. *Dvory a rezidence ve středověku II.: Skladba a kultura dvorské společnosti*. In: Mediaevalia Historica Bohemica. Praha, 2008.

DVOŘÁČKOVÁ – MALÁ, Dana. *Dvory a rezidence ve středověku III.: Všední a sváteční život na středověkých dvorech*. In: Mediaevalia Historica Bohemica. Praha, 2009.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Alžbeta Luxemburská, Žigmundova dcera, v letech 1438-1442*. In: HOP Historie – Otázky – Problémy č.2, Praha, 2011.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Barbora Celjská: Černá královna, Životný příběh uhorskej, rímsko-nemeckej a českej královnej (1392-1451)*. Budmerice, 2017.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Komunikácia medzi dvorom kráľa a kráľovnej: (dvor Barbory Celjskej - pobočka dvora Žigmunda Luxemburského alebo konkurenčná dvorská klika?)*. Bratislava, 2013.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Manželstvo uhorskej šľachty*. In: Manželství v pozdním středověku: rituály a obyčeje. Colloquia mediaevalia Pragensia 14. Praha, 2013.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Rytier a jeho kráľ*. Budmerice, 2003.

DVOŘÁKOVÁ, Daniela: *Marie Uherská a Barbora Celjská in Lucemburkové: česká koruna uprostřed Evropy*. Praha, 2012.

ENGEL, Pál – TÓTH, Norbert C. *Itineraria regum et reginarum(1382-1438)*. Budapest, 2005.

ENNENOVÁ, Edith. *Ženy ve středověku*. Praha, 2001.

FERENCZI, Ilona. *Poetry of power: Queen Mary of Hungary (1382-1395) in a venetian mirror*. Budapest, 2008.

GKOUNTISOVÁ, Dagmar. *Počiatky vlády Žigmunda Luxemburského na Uhorskom tróne vo svetle uhorských kroník*. Bakalářská práce. Praha, 2020.

GOLOB, Nataša. *Barbara of Celje (Cilli): In search of Her Image*. In: Art and architecture around 1400. Global and regional perspectives. Maribor, 2012.

CHLÍBEC, Jan. *Mělnický dvůr královen vdov Barbory Celské a Johany z Rožmitálu*. In:

- Mediaevalia Historica Bohemica, roč. 21, č. 2. Praha, 2018.
- CHLÍBEC, Jan. *Náhrobní monument Barbory Celské ve Svatovítské katedrále v Praze*. In: Jiří Roháček (ed.) *Epigraphica a Sepulcralia IV*. Praha, 2013.
- KALABOVÁ, Martina. *Venné majetky uhorských kráľovien za Barbory Celjskej a Alžbety Luxemburskej*, In: Medea. *Studia mediaevalia et antiqua* 6, Bratislava, 2002.
- KAVKA, František. *Poslední Lucemburk na českém trůně: králem uprostřed revoluce*. Praha, 1998.
- KOPIČKOVÁ, Božena. *Žena evropského středověku v zasetí své doby*. In: Lenderová, Milena a kol. *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha, 2002.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Čas stoleté války: (1356–1450): rytířské bitvy a osudy III*. Praha, 2006.
- KRZENCK, Thomas. *Barbara von Cilli- eine „deutsche Messalina“?* In: *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*. Bd. 131. Salzburg 1991.
- KURELIČ, Robert. *Pregled povijesti grofova Celjskih*. Zagreb, 2006.
- MÁLYUSZ, Elemér. *Kaiser Sigismund in Ungarn 1387-1437*. Budapest 1990.
- MERTA, David – PEŠKA, Marek. *Barbora Celská v Brně*. In: *Zaměřeno na středověk. Zdeňkovi Měřinskému k 60. narozeninám*. Praha, 2010.
- MIELKE, Christopher. *Every hyacinth the garden wears: the material culture of medieval queens of Hungary (1000-1395)*. Doctoral Dissertation. Budapest, 2017.
- PAUŠEK – BAŽDAR, Snježana. *Kraljica Barbara kao alkemičarka u Samoboru*. In: *VDG Jahrbuch*, Vol. 15. Zagreb, 2008.
- PERNIŠ, Jaroslav. *Vznešená žena středověku: Princezné v dynastickej politike Anjouovcov*. Budmerice, 2003.
- PETROVIĆ, Lucija – BORIĆ, Lucian. *Ivan Paližna i teza o nasilnoj smrti kraljice Elizabete Kotromanić (1387)*. Osijek, 2021.
- PÓR, Antal - SCHÖNHERR GYULA. *Az Anjouk kora az Anjou ház és örökösei (1301-1439)*. Budapest, 1895.
- ŠESTÁK, Miroslav. *Dějiny Jihoslovanských zemí*. Praha, 2009.
- ŠMAHEL, František. *Husitská revoluce. 3. Kronika válečných let*. Praha, 1996.

ŠTEFÁNIK, Martin. *Obchodná vojna kráľa Žigmunda proti Benátkám: stredoveký boj o trhy medzi uhorsko-nemeckým kralom a Republikou sväteho Marka*. Bratislava 2004.

THOMAS, Christiane. *Kampf um die Weidenburg. Habsburg, Cilli und Görz 1440-1445*. In: *Mitteilungen des österreichischen Staatarchiv Bd.24*. Wien, 1971.

TÓTH, Norbert C. *From ruling queen to royal consort: the relationship between Mary of Anjou and Sigismund of Luxembourg in the written sources*. *Acta Universatus Szegediensis Acta Historica CXXXII*. Szeged, 2011.

URBÁNEK, Rudolf. *Císařovna Barbora a královna Alžběta*. In: *Královnyn a kněžny české*. Praha, 1996.

URBÁNEK, Rudolf. *České dějiny III: Věk poděbradský I*. Praha, 1915.

6 Seznam příloh

Příloha č. 1

Marie Uherská v Uherské kronice Jana Thureza

Zdroj: THURO CZ, Janos. Chronica Hungarorum. Online. Augsburg, 1488, s. 196. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20101202055455/http://www.corvina.oszk.hu/corvinas-html/hub1inc1143.htm>. [navštíveno 2024-04-11].

Příloha č. 2

Zlatý florin královny Marie

Zdroj: MIELKE, Christopher. Every hyacinth the garden wears: the material culture of medieval queens of Hungary (1000-1395). Doctoral Dissertation. Budapest, 2017, s. 444.

Příloha č. 3

Svatba Marie Uherské a Zikmunda Lucemburského (v pozadí) a tábor Ludvíka I. z Valois (v popředí)

Zdroj: Magyar elektronikus könyvtár. Dostupné z: <http://mek.niif.hu/00800/00893/html/img/nagy/22b9.jpg> [navštíveno 2024-04-11].

Příloha č. 4

Barbora z Celje v Kostnické kronice

Zdroj: Ilustrovaný životopis Richarda Beauchampa (The Beauchamp Pageantsú, před 1493, London, The British Library, Ms. Cotton Julius E IV, Article 6, Fol. 17v, 18r.

Příloha č. 5

Tabulový oltář z finské Kalanti

Zdroj: Legenda o sv. Barboře. Osm malovaných tabulí, autor Mistr Francke, kolem roku 1420. Finské národní muzeum Helsinky (The national Museum of Finland, Helsinky). Foto: Timo Syrjanen, 1986. Také dostupné z: <https://www.leilakoo.net/media/kannet/kk1.s11.jpg> [navštíveno 2024-04-11].

Příloha č. 6

Nástěnný portrét Barbory z Celje v italském Raffiane

Zdroj: DVOŘÁKOVÁ, Daniela. Barbora Celjská: Čierna královna, Životný príbeh uhorskej, rímsko-nemeckej a českej královnej (1392-1451). Budmerice, 2017, ilustrace XII.

7 Přílohy

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

